Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

С-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

1921 оной 21-hээ гараһа | № 141 (13855) | 1972 оной июнийн 17, суббото | Сэн 2 мүнгэн

Үдэр бүхэнөө—үндэр ургасада

РИЛГАЯА ДҮҮРГЭХЭ, АСАЯА ХАРУУҺАЛХА

мэдээгээр республи- олхоз, совхозуудта гектарта тарилга хэг- гэжэ хабарай тарил- 91 процентдэ хүрөө. ликымнай ажахы- 545.838 гектарта таряа тарижа, тү- процент дүүргэө. Та- а түсэбөө аймаг бүхэн шадаа. Шэнисэ та- бөө колхоз, совхозуд нтдэ хүргэбэшье, Бар- Бэшүүрэй, Загарайн, Прибайкалиин, Сэ- Түнхэнэй, Хориин ай- сэбөө дүүргээгүй. икын ажахынууд гэр- риха түсэбөө 147 про- мээн—131, горох— с—107, хара таряа 108 процент дүүргэһэн байна.

Силосэй ургамалнууд 82517 гектарта таригдажа, түсэб 91 процент дүүргэгдэө. Силосэй ургамалнуудые тариха түсэбөө Зэдын, Захааминай, Кабанскын, Хяагтын, Сэлэнгын аймагуудай ажахынууд бэелүүлэнхэй.

Республика дотор хартаабха тариха түсэб 101 процент, овощ—82, олон жэлэй ногоо—43, зеленко 27 процентдэ хүр- гэгдөө. Тэжээлэй корнеплодуу- дые тарилгын түсэб 64 про- цент болоо. Гансахан Бэшүү- рэй аймаг түсэбөө үлүүлээ.

Аймаг, ажахы бүхэндэ урга- малнууд газарhаа гаража эхи- лээ. Энэ үедэ тэдэнние hайнаар харууhалха, буртаг ногоо үгы хэхэ шухала.

«НОГООН ТҮЙМЭР» ...АРАХА

ногоон — ургамалай ю дайсан. Тэрэ газарай ладаг, муудуулдаг, та- ажархидаг байна. Тии- алангаа буртаг ногоондо гэшэ баян ургасын элэй түрүүшын эрилтэ

ондо хабартаа хүйтэн ын үдэрнүүдтэ ороhон гой hүүлээр дулааржа, дээрэ буртаг ногоон эл- гажа байна. Хэрбээ рид шангаар тэмсээгүй он түймэр» бүри гараха

онтой али бүхы аргаар рэгтэй. Тэрэнние газар- лтайжа байхадань бор- одо, зурууд хоорондын хэхэдэ бэлэхэнээр hа- нэ хүдэлмэрие хартааб- узын, куузикугай болон арилга дээрэ заашье энэ дороо хэхэ эрилтэ

үедэ ороhо таряанай гараhан буртаг ногоон- э хэрэгтэй болоод бай- имическэ арга хэрэглэ- зохид, бүтээсэ ехэтэй анай залаалжа байха ро сасахада, буртаг дхагдажа, ургасань гек- 2—3 центнерээр дээ-

республикын колхоз, сов- элhээ жэл бүри ехэ та- оро сасажа сэбэрлэдэг Энэ жэлдэ нимэ аргаар н гектар тарилгын бур- усадхагдаха хараатай. мэрние эгээн саг дээ- ни болзорто хэжэ шада- нь 40—50 мянган цент- нэмэжэ абтаха байна

н дээрэ гербицид хоро самолёдоор сасагдаха а ондо 240 мянган гек- лан дээрэ самолёт хэ- байна. Зүгөөр энэ хү- гони болзорто хэхэ са- дуталдана. Тиимэhээ хо- самолёдуудые бүтээсэ hаадгүйгөөр хүдэлгэхэ өөдэрэй шухала зорилго

рнүүдтэ самолёдууд хо- захалаа. Тиимэhээ кол- зуудай хүтэлбэрилэгшэд та заахашье hаадгүйгөөр арга олгохо уялгатай. чигууд бүхы хүдэлмэреэ наар хэхэ, поли дээрэхи, тэрэнэй захаархи халхабша hөөг мододые хороор гэмтээхэгүй гэжэ оролдохо байна.

Гадна «Сельхозтехника» нэгэдэлэй отрядуудта хоро сасаха ОВТ-1 тухэлэй 40 машина бии. Тэдээгээр 20—30 мянган гектарай буртаг ногоо усадхаха аргатай. Эдэ машинануудые бүхэли зундаа хэрэглэжэ болохо.

2,4-Д бүлэгэй гербицид хоро гансахан таряанай ургасада хэрэглэхэ бэшэ, мүн кукуруза, олон жэлэй ногоо тариhан газарта сасажа болохо байна. Энэ жэлдэ морхооб ехэ таригдаа. Тэрэнэй үбhэ гараар түүхэнь айхабтар хүшэр ажал гэжэ мэдээжэ. Тиимэhээ тэндэ прометрин, пропазин гербицид хоро хэрэглэмээр. Иимэ хоро мүнөө жэл түрүүшынхеэ абтаа. Тэрэнние хэрэглэхэдэ, угаа ехэ аша үрэтэй байhаниинь Улаан-Үдын, Прибайкалиин, Кабанскын болон бусад зарим аймагуудай ажахынуудта харагдаа. Бусад областьнуудай дүршэл дээрэhээ харахада, прометрин хоро морхообой hая гаража байха үедэ, пропазиние ургамалай хүсэд гараhан хойно хэрэглэхэдэ зохид.

«Буртаг ногоонтой hайнаар тэмсэдэг болохо тухай» РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар таряалан дээрэ, харгын захаархи, таряанай тоог, полевой стан дээрэ, малай фермэнүүдэй газаагуурхи, уhалууриин ханаабуудай хажуугаархи, поли халхалха hужааг модонуудай дундуурхи буртаг ногооe саг дары үгы хэхэ эрилтэ табигданхай. Нёдондо Хяагтын, Загарайн, Сэлэнгын, Улаан-Үдын аймагуудай ажахынуудта буртаг ногоо усадхаха хүдэлмэри муугаар ябуулагдаа hэн. Мүн республикын харгынуудые эрхилдэг, ой модо харууhалдаг болон бусад эмхи зургаанууд буртаг ногоо саг соонь үгы хэхэ хүдэлмэри хүсэдөөр ябуулжа шадаагүй hэн.

«Буртаг ногоонтой» тэмсэхэ табан жэлэй добтолго хэхэ тухай» тогтоол нёдондо республикымнай Министрнүүдэй Совет баталан абаа. Тиигэжэ 1971 онhоо 1975 он хүрэтэр буртаг ногоондо добтолхо жэлнүүд болохо хараатай. Тиимэhээ энэ үедэ таряалангаа буртаг ногоогүй, арюун сэбэр болгохо шухала.

А. БУРТОНОВ,
ургаса хамгаалха республикын станциин начальник.

XXIV ТҮСЭБТЭ ЮҺЭДЭХИ
эршэ · шанар · дэлисэ

ЗАЛУУШУУЛ УРАГШАТАЙ

Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой 2-дохи отделениин комсомол-залуушуулай тракторна бригадые залуу коммунист Павел Гармаев гурбадахи жэлээ ударидана. Энэ нүхэрнай бригадираар хүдэлжэ эхилhээр тиимэ үнинэй бэшэшье hаа, бригадаяа нилээд урагшань гаргаа гэжэ онсолон тэмдэглэхэ шухала.

Тус ажахы 1971 ондо гүрэндэ ороhо таряа худалдаха жэлэй түсэб дүүргээ hэн. Ажалай энэ амжалтада Цагаатайн залуу механизаторнуудай хубитань ехэ.

Сомоной Соведэй депутат, бригадир Павел Гармаев залуу механизаторнуудай Бүхэроссин зүблөөндэ үнгэрэгшэ намар хабаадалсажа ерээ hэн.

Эндэхи механизаторнууд түсэбтэ табан жэлэй хоёрдохи хабарые hайн бэлэдхэлтэйгээр угтаhан байна. Тус коллектив эртынгээ ороhото ургамалнуудые бүри май hарын тэнгээр тарижа дүүргээ. 1.046 гектарта таригдаhан шэнисэнь мүнөө үни ногооронхой. Эндэхи таряашад 440 гектарта обёос тарижа дүүргээд, зелёнкоёо тарижа түгэсхэхэеэ байна.

— Бригадын залуу механизаторнуудай эбтэй эетэй, ажалдаа дуратай байхадань баясангүй яахабши,—гэжэ отделениин too бүридхэгшэ Дашинима Шарапович Дымчиков омогорхонгёор хөөрөө hэн.

Надмит Цыденов үнгэрэгшэ жэлдэ Үшөөтэйн дунда hургуули амжалтатайгаар дүүргээд, бригададаа хүдэлхэеэ ерээ hэн. Тэрэ хэды залуушье hаа, дүршэлтэй механизаторнуудhаа гээгдэнэгүй. Надмит өөрынгөө халаанда 6—6,5 гектар газар хахална. Ажалайнгаа намтарые ниимээр эхилhэн залуушуул сэдьхэл зүрхэ баясуулдаг. Мүн комсомол хүбүүн Гончик Данзановай даадаг агрегат баhал амжалта туйлана. Эндэ сеялкэшэнээр Дугар Занаев, Валерий Цыбикжапов гэгшэд хүдэлhэн байна. Эдэ нүхэднай оролдосотой бэрхээр ажаллаhанайнгаа ашаар халаан бүриингөө даабарие үлүүлэн дүүргэжэ, нүхэдтөө ёhотой жэшээ харуулаа. Мүн залуу механизаторнууд Жүгдэр Занаев, Жаргал Галсанов, коммунист Сэнгэ Балданов гэгшэд үдэр бүриингөө даабарие hайнаар дүүргэдэг байгаа.

Цагаатайн залуу механизаторнууд сүлөөтэй сагаа hонёор үнгэргэнэ. Шэнэ газетэ, журналнуудые уншажа, hүүлшын hонинтой танилсажа байдаг. Эдэ нүхэднай зелёнкоёо ойрын үдэрнүүдтэ тарижа дүүргэмсээрээ, отделениингээ хонидые хайшалалсахаар бэеэ зэhэнхэй.

М. ГАЛСАНОВ.
Зэдын аймаг.

«ГАБЬЯАТА КОЛХОЗНИК»

Түнхэнэй аймагай «Сибиряк» колхоздо эрхим ажалаараа суурхаhан, ажалша, малша хүнүүд олон юм. Эрхимүүдэй эрхимүүд, колхозой үйлэдбэридэ үнэн сэхээр ажаллагшад «Габьяата колхозник» гэhэн нэрэ зэргэдэ хүртэдэг.

Колхозой правлени болон партком хамтынгаа заседани дээрэ жэлдээ нэгэ дахин иимэ нэрэ зэргэ ажалша бэрхэ хүнүүдтээ олгодог байна. Тиихэ зуураа энэ нэрэ зэргые харюулжа шадаагүй хүнүүд урид баталагдаhан список coohoo гаргагдана. Луговод Александр Дёмин, пенсионер Демид Алаков, гахайн фермые даагша Зоя Плотникова, механизатор Алексей Сороков болон бусад хамта 11 хүн мүнөө «Габьяата колхозник» гэhэн нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй. Иимэ нэрэ зэргэдэ хүртэhэн хүнүүд салин хүлhэнhөө 10 процент дээгүүр түлбэри абана.

С. ОЧИРОВ.

ОРОЛДОСОТОЙГООР АЖАЛЛАНА

Улаан-Үдын аймагай «Искра» колхоздо тепличнэ комбинат баригдажа, ашаглалгада үгтэбэ. Эндэ арочна 10 теплицэ бии. Тус бүринь 450 дүрбэлжэн метр болоно. Ажахыда овощ ургуулха тусхай звено эмхидхэгдээ. Энээниис үнинэй овощ ургуулагша Мария Хомякова ударидана.

Надейнын овощ ургуулагшад 20 центнер үгэрсэ хуряажа абанхай. Мүнөө тус коллектив 6 теплицэдэ үгэрсын рассада hуулгажа дүүргээ. Үгэрсын баян ургаса хуряажа абахын тула Хомяковагай звено оролдосотойгоор ажаллана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. А. Павлова, М. А. Хомякова, Т. А. Зайцева гэгшэд ажалдаа.

З. ВЕСНИНАГАЙ фото.

Холын бэлшээридэ

Ажахыдамнай дүтэ hайн бэлшээри тон хомор юм. Тиимэhээ зун болоходо, манай Ториин совхоз олонхи малаа түб тосхонhоо 100—150 модоной газарта, Ара-Тори, Химнэ голой эхин өөдэ, холын бэлшээридэ абаашажа зуhуулдаг.

Мүнөөшье 1000 hайса гаран хашараг, бяруунууд холын бэлшээридэ абаашагдаад байна. Тэндэнь дабhан, талха таряанай зүйл урид зөөгдэжэ, малшадай зуhаха тэр байра түхеэрэгдээ hэн.

Эдэ үдэрнүүдтэ халуун дулаан байжа, хүбшэ хадын бэлшээридэ ногоон яhала hайн гараа, үхэр малшье хүсэ шадал абажа эхилээ. Малшаднай бэлшээридэ байhан үхэр бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхын дунда зэргээр 900 граммhаа бага бэшээр нэмээхэ гэhэн зорилго урдаа табинхай.

В. КРЕЧЕТОВ,
совхозой хүдэлмэрилэгшэ.
Зэдэ.

ХҮДӨӨ БЭШЭГШЭДЭЙ ПОСТ

Шэбэрэй аймагай «Знамя Ленина» колхойна комитет ажахынгаа участок, hалба- «Буряад үнэн» газетын хүдөө бэшэгшэдэй эмхидхэхэ гэhэн шиидхэбэри баталан йна. Тэдэ постнуудай гол зорилгонуудынь хүдөө ажахын эрдэм наукын ба түрүү лэй туйлалтануудые үйлэдбэридэ нэбтэ- КПСС-эй XXIV съездын түүхэтэ шиидхэ- е, юhэдэхи табан жэлэй даабаринуудые урид дүүргэхын түлөө колхознигуудай алис мүрысөө үрэ ехэтэйгээр дэлгэрүүл- эрниин ба соёл культурын барилгануудые hайн шанартайгаар барижа, саг соонь да оруулха, ажахын түрүүшүүлэй дүй огсолжо, олоной шадабари болгохо болон асуудалнуудаар газетын хүдэлмэрилэг- гөөр мэдээсэжэ, туhалжа байха болоно. до эмхидхэгдэhэн хүдөө бэшэгшэдэй постын редакциин, ажахын парткомой хүтэлшалаа эмхидхэхэ юм. «Знамя Ленина» колхоздо нимэ постнууд эмхидхэгдэбэ гэбэл:

1. Колхозой парткомой дэргэдэхи пост — түрүүлэгшэнь И. Е. Иванов (парткомой секретарь), гэшүүдынь Ц. С. Семенов, Ф. А. Антонов;
2. Мал ажахыдахи пост — түрүүлэгшэнь С. Б Бадмаев (колхозой главна зоотехник), гэшүүдынь С. З. Кушнарев, К. К. Иванов;
3. Таряан ажалдахи пост — түрүүлэгшэнь А. Б. Эрдынеев (колхозой главна агроном), гэшүүдынь М. Н. Кошелев, Д. Ц. Цыдыпов;
4. Үзэл сурталай хүдэлмэриин талаар пост — түрүүлэгшэнь Б. Ц. Цыренов (нютагай дунда hургуулиин директорые hуралсалай талаар орлогшо), гэшүүниинь М. А. Матвеева.

Хүдөө бэшэгшэдэй пост эмхидхэхэ тушаа колхозой партийна комитедэй шиидхэбэрие газетын редколлеги hайшаан дэмжэhэн байна.

Хүдөө бэшэгшэдэй постын гэшүүн, колхозой түрүүлэгшэ Ц. С. Семеновой түрүүшын корреспонденци доро толилогдобо.

...НАЙ БЭЛШЭЭРИДЭ МАЛ ҺАЙНААР ТАРГАЛУУЛАГДАХА

колхозоймнай малшад, үбэлэй hаранuудта хэ- лмэриингөө дүн согсо- шанхи зорилгонуудаа ха- Ажахымнай hаалишад зургаан hарын туршада рийhөө 1000 килограмм- бэшэ hү hааха гэжэ байгаа. Абаhан уялгаяа солотойгоор дүүргэхын тула hаалиин гурбан фермэдэ хүдэлдэг hаалишадай дунда ехэ hүнэй түлөө мүрысөөн үдэр бүри эршэдэhэн юм.

hаалиин фермэнүүдые даагшад, зооветеринарна мэргэжэлтэд болон бригадын партийна организаци малшадай дунда эмхидхэлэй, ниитэ-ойлгуулламжын хүдэлмэри бодотоор ябуулаа, ажалай үрэ дүн үдэр бүри гаргагдажа, олоной хараха газарта үлгэгдэдэг байhан. Правлени, партийна организаци болон хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй зүгhөө анхарал оролдолгодо ходо хүртэжэ байхадаа hаалишад, малшад урма зоригтойгоор, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлмэрилөө. Тиигэжэ тэдэнэр абаhан уялгаяа нэрэтэй солотойгоор дүүргэжэ шадаа.

Үнеэн бүриhөө колхоздо 1010 килограмм hүн hаагдаа. hаалиин фермэнүүдэй хоорондо дэлгэрhэн мүрысөөндэ коммунист Т. С. Ковалевой хүтэлбэрилэг Доодо-Калиновкын фермын коллектив түрүүлжэ гараа hэн. Тус фермын hаалишад үбэлэй hаранuудта үнеэн бүриhөө 1108 килограмм hү hаажа, колхозой правлениин, парткомой дамжуулгын Улаан тугта, мүнгэн шанда хүртөө.

13 hаалишанай хүдэлдэг эбтэй эетэй энэ коллектив hү hааха жэлэйнгээ даабари дүрбэн hара соо 38,3 процентдэ хүргөө. Фермын түрүү hаалишад М. Г. Ковалева, Н. М. Сластина, А. К. Иванова, А. С. Кошелева гэгшэд үбэлэй зургаан hарын туршада үнеэн бүриhөө 1306—1337 килограмм hү hаагаа.

Ажахын 37 hаалишанай 24-ниинь үнеэн бүриhөө 1000 килограммhаа дээшэ hү hаажа, КПСС-эй райкомой бюрогой болон аймсоведэй гүйсэдкомой шиидхэбэреэр аймагай «Ленинэй зам» газетын Хүндэлэлэй самбарта бэшэгдээ. Ехэ hүнэй түлөө дэлгэрhэн мүрысөөндэ эрхимлэжэ гараhан 24 hаалишанда колхозой правлени, партийна организаци 1089 түхэригэй үнэтэ шан барюулаа. Жэшээнь, hаалишад Н. М. Сластина, М. Г. Ковалева, А. С. Кошелева гэгшэд 51—51 түхэригэй бэлэгтэ хүртөө юм.

Туйлаhан амжалтаараа зоригжоhон hаалишад, малшаднай бии байгаа нөөсэ, хэрэглэгдээгүй арга боломжоёо али бүхы талаhаань тооложо үзөөд, зунай бэлшээриин үедэ үнеэн бүриhөө 1200 килограммhаа бага бэшэ hү hааха гэhэн дээшэлүүлэгдэhэн уялга хамтынгаа суглаан дээрэ нэгэн дуугаар баталан абаа. Тиихэдэ зарим hаалишад, жэшээнь, Н. М. Сластина, А. С. Кошелева, М. Г. Ковалева гэгшэд тус тустаа 1240 килограмм hү hаахабди гэжэ үгэсэ үгөө. Ажахын hаалишад, малшадай дунда ехэ hүнэй түлөө мүрысөөн эдэ үдэрнүүдтэ улам эршэдэжэ захалба. Тэдэнэр Прибайкалиин аймагай «Путь к коммунизму» колхозой hаалишадай үүсхэлые дэмжэн hайшаана.

Колхоз гүрэндэ hү худалдаха хахад жэлэйнгээ даабари дүүргэө. Зургаа hарын түсэбhөө гадуур гүрэндэ 1200 центнер hү худалдаха гэhэн уялга абтаа.

Ц. СЕМЕНОВ,
Мухар-Шэбэрэй «Знамя Ленина» колхозой түрүүлэгшэ, хүдөө бэшэгшэдэй постын гэшүүн.

БурАССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

НҮХЭР Н. П. ЕГУНОВТО БУРЯАДАЙ АССР-эй НАУКЫН ГАБЬЯАТА АЖАЛ ЯБУУЛАГША ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Арадай гэгээрэлдэ мэргэжэл ехэтэй кадрнуудые бэлэдхэлгэдэ габьяатай байhанайнь, научно-педагогическа үрэ ехэтэй ажал ябуулта хэhэнэйнь түлөө **Буряадай АССР-эй Наукын габьяата ажал ябуулагша** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ Буряадай гүрэнэй Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ педагогическа институдай түүхын кафедрын профессор, түүхын эрдэмэй доктор нүхэр **Егунов** Никифор Петровичто олгохо.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй
Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй
Секретарь К. МАСЛОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1972 оной июниин 14.

БурАССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

РЕСПУБЛИКЫН МЕДИЦИНЫН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДТЭ БУРЯАДАЙ АССР-эй ГАБЬЯАТА ВРАЧ ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Республикын арад зоной элүүрые хамгаалха хэрэгтэ аша габьяатай байhанайнь түлөө **Буряадай АССР-эй габьяата врач** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ нимэ хүнүүдтэ олгохо.

Асташкина Ирина Иннокентьевнада—Захааминай аймагай больницын таhагые даагша.

Васильева Раиса Романовнада—республиканска больницын врач.

Казанцев Гаврил Трофимовичта—Улаан-Үдэ городой станциин № 4 больницын таhагые даагша.

Медведева Фаина Ивановнада—Зэдын аймагай Ториин больницын врач.

Назаров-Рыгдылон Владимир Эрдемовичтэ—республикын эндокринологическа диспансерэй главна врач.

Ринчино Роза Содномовнада — Улаан-Үдэ городой № 1 больницын таhагые даагша.

Санжиева Ханда Лудуповнада — Улаан-Үдэ городой № 4 больницын врач.

Шалаева Нина Андрониковнада—Улаан-Үдэ городой нарайлалгын байшангай таhагые даагша.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй
Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй
Секретарь К. МАСЛОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1972 оной июниин 14.

БурАССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

РЕСПУБЛИКЫН МЕДИЦИНЫН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Республикын арад зоной элүүрые хамгаалха хүдэлмэридэ үни удаан саг соо hайнаар хүдэлhэнэйнь түлөө Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** нимэ хүнүүдые шагнаха:

Алаева Вера Иосифовнае — Улаан-Үдэ городой станциин № 4 больницын врач.

Бабинова Евгения Иннокентьевнае — Загарайн санэпидстанциин лаборант.

Балданова Вера Петровнае — медицинын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой түрүүлэгшэ.

Белов Яков Калиновичые — Баунтын аймагай больницын шүдэнэй техник.

Денисенко Валентина Константиновнае — Түнхэнэй аймагай «Аршан» курортын врач.

Думнова Алла Михеевнае — Баргажанай аймагай главна врачай орлогшо.

Жамбаева Лхама Санжиевнае — Хэжэнгын аймагай больницын фельдшер.

Ильина Нина Петровнае — Улаан-Үдэ городой № 5 больницын врач.

Леонтьева Антонина Герасимовнае — Бэшүүрэй аймагай Бага-Куналейн больницын фельшер.

Любимская Екатерина Федоровнае — Буряадай АССР-эй Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын медицинын таhагай начальник.

Петрунова Аграфена Нагодхоевнае — Яруунын аймагай Эгэтын участково больницын медицинын сестра.

Простакишина Венера Иосифовнае — республикын донорнуудhаа шуhа абадаг станциин клиническэ лабораторие даагша.

Раднаева Ольга Очировнае — Хурамхаанай аймагай Хара-Модоной участково больницые даагша.

Резницкая Татьяна Моисеевнае—Улаан-Үдэ городой түргэн туhаламжын станциин фельдшер.

Сагадарова Мария Павловнае — Ахын аймагай больницын медицинын сестра.

Самбуина Нелли Кирилловнае — Хориин аймагай № 24 аптекые даагша.

Санжиева Анна Дашиевнае — Мухар-Шэбэрэй аймагай больницын сестра.

Сорокина Мария Акимовнае — Кабанскын аймагай Байгал-Хударын больницын фельдшер.

Часовникова Федосия Кирилловнае — Буряадай аптечнэ управлениин аптекын складай таhагые даагша.

Шульгина Валентина Прокопьевнае — Түнхэнэй аймагай Аршаанай яhанай туберкулез эмшэлгын санаториин врач.

Шумилов Алексей Николаевичые — Прибайкалиин аймагай «Горячинск» курортын главна врач.

Эрдынеев Доржи Базаровичые — Улаан-Үдын аймагай Тарбагатайн больницын фельдшер.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй
Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй
Секретарь К. МАСЛОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1972 оной июниин 14.

БурАССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

НҮХЭР С. Б. ДАНЦАРАНОВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Хэлхеэ холбооной эмхи зургаануудта үни удаан саг соо hайнаар хүдэлhэнэйнь түлөө, түрэhөөр 50 наhа гүйсэhэнтэйнь дашарамдуулан, Ахын аймагай хэлхеэ холбооной узелай начальник **Данцаранов** Содном Будаевичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй
Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй
Секретарь К. МАСЛОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1972 оной июниин 14.

СОВЕТ ПРАВИТЕЛЬСТВЕННА ДЕЛЕГАЦИ НЮТАГАА БУСАБА

ВАРШАВА. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ М. С. Соломенцев түрүүтэй совет правительственна делегаци Познаньска уласхоорондын яармагта хабаадаад, түрэл ороноо бусахаяа Варшаваhаа мордобо.

ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо М. Ягельский, бусад тусхай тушаалта хүнүүд Варшавын аэродром дээрэhээ совет делегацие мордохуулаа.

СССР-эй ГАДААДЫН ХЭРЭГҮҮДЭЙ МИНИСТР А. А. ГРОМЫКО ПАРИЖҺАА МОРДОБО

ПАРИЖ. (ТАСС). Францида албанай хэрэгээр аяншалгынгаа дүүрэhэнэй hүүлээр СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко түрэл ороноо бусахаяа июниин 15-да мордобо. Франциин гадаадын хэрэгүүдэй министр А. Шуман, Франциин гадаадын хэрэгүүдэй министерствын харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, СССР-hээ Францида байдаг элшэн сайд П. А. Абрасимов Бурже аэродром дээрэhээ СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыкые мордохуулаа.

БУРЯАДАЙ АССР-эй НАЙМАДАХИ ЗАРЛАЛАЙ ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ГУРБАДАХИ СЕССИ

РЕСПУБЛИКЫН ГОРОДУУД, ХҮДӨӨ ТОСХОНУУДЫЕ БАРИХА, БОЛБОСОН ТҮХЭЛТЭЙ БОЛГОХО ХҮДЭЛМЭРИ ҺАЙЖАРУУЛХА ХЭМЖЭЭНҮҮД ТУХАЙ

(Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо В. И. ЧЕРНЫШЭЙ хэһэн элидхэлһээ)

Нүхэд депутадууд!

Манай экономикын саашанхи ургалтын үндэһэ һуури хангаха, үйлэдбэрине шэнэ техникээр зэбсэглэхэ, эрдэм наука ба гэгээрэлдэ ехэ мүнгэ зөөри зорюулха зуураа, совет хүнүүдэй байдал саашадань һайжаруулгатай холбоотой зорилгонуудые шиидхэбэридэ улам бүри ехэ хүсэ ба зөөри гаргашалнабди. Социалис үйлэдбэриин хүгжэлтые түргэдхэлгэдэ, тэрэнэй ашаг үрые дээшэлүүлгэдэ, научно-техническэ дэбжэлтэдэ ба ажалай бүтээсын ургалтые түргэдхэлгэдэ үндэһэлэн, арадай байдал улам һайжаруулха, соёл болбосоролыень дээшэлүүлхэ гээшэ юһэдэхи табан жэлэй социальна программын удхань болоно.

Городой ба хүдөөгэй барилгануудые нарижуулан һайжаруулха, һуурин газарнуудые болбосон зохид болгохо, тэндэ совет хүнүүдэй ажаллаха, ажаһууха шухала эрхэ байдал бии болгохо гээшэ тус программын хубинь болоно бшуу.

Энэ асуудалай шухала удха шанартай байһые хараада абан, республикын Министрнүүдэй Совет хадаа городой ба хүдөөгэй барилгын ойрын хараа замуудай гол зорилгонууд болон шэглэлые бүри хүсэдөөр тодорхойлхын, дутуу дундануудые зайсуулха зам хараалхын, манай городууд, хүдэлмэришэнэй тосхонууд болон хүдөөгэй һуурин нютагуудые болбосон зохид түхэлтэй болгохо хүдэлмэридэ республикын нютагай Соведүүдые, олониитые, бүхы хүн зониие бүри эдэбхитэйгээр хабаадуулхын тулада тус асуудалые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй үзэмжэдэ табиха шухала гэжэ тоолоһон байна.

Совет засагай тогтоһонһоо хойшонхи жэлнүүдтэ, илангаяа дайнай хойто тээхи үеын соёлые, ажаһуудалые, город ба тосхоной бүхы түхэл шарайе үндэһөөрнь шэнэдхэн хубилгаха талаар республика дотор ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Энэ зорилгоор гүрэн угаа ехэ мүнгэ зөөри болон материалнуудые зорюулна. Энэ юун дээрэһээ эли болоноб гэхэдэ, үнгэрһэн наймадахи табан жэлэй үедэ гэр байра, һургуулинуудые, медицинскэ, һургуулиин наһа гүйсөөгүй үхибүүдэй эмхи зургаануудые, соёлой эмхи зургаануудые, худалдаа наймаанай, хүн зониие ажаһуудалай талаар хангалгын, коммунальна ажахын предприятинуудые барилгада, һуурин газарнуудые болбосон зохид түхэлтэй болгохо хүдэлмэридэ, городой ба хүдөөгэй барилгые үргэдхэлгэтэй холбоотой бусад хэмжээ ябуулгануудта 307 миллион шахуу түхэриг гаргашалагдаа.

Бүри ехэ хэмжээнэй капитальна барилга юһэдэхи табан жэлдэ хэгдэхээр хараалагданхай. 1971—1975 онуудта миллиард хахад шахуу түхэриг, наймадахи табан жэлэй үедэ гаргашалагдаһанһаа 1,6 шахуу дахин ехэ мүнгэн зөөри һомологдохо байна. Капитальна хүдэлмэридэ һомологдоһон бүхы мүнгэ зөөриин 30 тухай процентнь үйлэдбэриин бэшэ, харин ажалшадай материальна ба соёлой эрилтэ хангалгада сэхэ хамаатай барилгануудта зорюулагдахаар хараалагданхай.

Гүрэнэй ба ондоошье мүнгэ зөөреэр табан жэлэй турша соо 1,6 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра, 38 мянган һурагшадай һууритай юрэнхы эрдэмэй һургуулинууд, 16 мянган хүнэй һууритай һургуулиин наһа гүйсөөгүй үхибүүдэй эмхи зургаанууд, 1775 оронтой больницанууд, хүн зониие ажаһуудалай талаар хангалгын 25 предприяти, 147 магазин, 82 столово, амаралтын байшангууд ба бусад барилганууд ашаглалгада үгтэхэ юм.

Тус программа бэелүүлхэ талаар түсэбтэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэ бага бэшэ хүдэлмэри хэгдээ.

Городой ба хүдөөгэй барилгын гол шухала асуудалнуудта—предприятинуудай, байрын гэрнүүдэй, ниитын ба соёлой эмхи зургаануудай, ажаһуудалай предприятинуудай, инженерна түхеэрэлгэнүүдэй баригдадаг газарнуудые эгээн лэ тааруу һайнаар хубаарилгада, тиигэжэ хүнүүдэй ажаһууха, ажаллаха ба амарха эрхэ байдал шадаал һаа һайнаар бии болгохо хэрэгтэ советскэ ажахын органууд, барилгын ба проектнэ организацинууд, олон промышленна предприятинуудай, колхоз, совхозуудай коллективууд, ажалшадай депутадуудай хүдөөгэй ба поселково Соведүүд улам бүри ехэ анхарал хандуулдаг болоо.

Түмэр бетон, хабсаргагдадаг конструкцинуудые, заводто һайнаар бүтээгдэһэн эрхим һайн детальнууд, мүн барилгын түрүү онол арганууд городой ба хүдөөгэй барилгада бүри үргэнөөр хэрэглэгдэдэг болоо. Манай һуурин газарнуудые архитектурна талаар нарижуулан һайжаруулха талаар хэмжээнүүд абтана.

Хүн зониие уһаар хангалга, байрын гэрнүүдые ууралаар дулаасуулха, электрын хүсөөр хангаха, канализаци, сэбэрлэлгын ба инженерна бусад түхеэрэлгэнүүдые барилга һайжаржа байнхай. Улаан-Үдэ городтохи нютагай Соведүүдэй, предприятинуудай, организацинуудай, барилгын кооперативуудай байрын гэрнүүдэй 60 гаран процентнь мүнөө үедэ нэгэ газарһаа уһаар хангагдадаг ба дулаасуулагдадаг, мүн канализацитай болонхой.

Аймагай түбүүдэй гэр байрануудые, хамагай түрүүндэ районуудта томо котельнэнүүдые барижа, ууралаар дулаасуулха гэжэ хараалагдана.

Нүхэдүүд, республикын городуудые, хүдэлмэришэнэй тосхонуудые, хүдөө нютагай һуурин газарнуудые бариха, болбосон зохид түхэлтэй болгохо талаар бага бэшэ хүдэлмэриин хэгдэһэниинь харагдана бшуу. Гэбэшье ажабайдалнай хубилжал байдаг. Үсэгэлдэр бидэнэй һанал ханаажа байһан юумэн, мүнөөдэр шэнэ эрилтэнүүдтэ олон талаараа тааралдахаяа болидог.

Городой ба хүдөөгэй барилгануудые, һуурин газарнуудые болбосон зохид түхэлтэй болголгые саашадань һайжаруулга шухала удха шанартай гэжэ тоолоод, Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойе тэмдэглэхын тулада манай городууд болон тосхонуудай болбосоролые дээшэлүүлхын түлөө хоёр жэлэй доботолго үнгэргэхэ, тэдэниие бүри болбосон түхэлтэй болгохын түлөө мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ тухай тусхай тогтоол республикын Министрнүүдэй Совет 1971 оной августда баталан абаһан байна. Табан жэлэй түсэбэй даалгабаринуудай ёһоор гэр байрын, культурно-ажаһуудалай барилгануудые үргэдхэхэ, коммунальна ба харгын ажахые саашадань хүгжөөхэ, городууд болон тосхонуудые түсэблэн барилгые һайжаруулха хэмжээнүүд энэ тогтоолоор тодорхойлогдоһон байгаа.

Имагтал хүдөө нютагуудта энэ үе соо зуу мянга гаран дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра, 12 мянган һурагшын һууритай һургуулинуудые, 6,4 мянган хүнэй һууритай клубууд болон соёлой байшангууд, 3,4 мянган һууритай хүүгэдэй саад ба яслинууд, элүүрые хамгаалгын, худалдаа наймаанай, хүн зониие ажаһуудалай талаар хангалгын хэдэн барилганууд, стадионууд, библиотекэнүүд дардам һайн харгынууд баригдажа, ашаглалгада үгтэхөөр, һуурин газарнуудта модо тарилгаар ехэ хүдэлмэри хэгдэхээр хараалагданхай.

Программа ехэ хэмжээтэйшье һаа, яһала дүүргэгдэжэ шадахаар. Тус программа манай нөөсэнүүд ба арга боломжонуудые хараада абан зохёогдоһон байна. Тэрэниие амжалтатайгаар дүүргэлгэ хамагай түрүүндэ манай барилгын организацинуудай ажал ябуулгаһаа дулдыдаха болоно. Тэдэнэр бүри мүнөө жэлдэ республикын Министрнүүдэй Соведэй мэдэлэй барилганuудта дээрэһээ һомологдоһон 27,4 миллион түхэригэй, тэрэ тоодо гэр байрын барилганuудта 13 миллион түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэхэ байна.

Гэбэшье мүнөөдөө барилгын олон организаци эдэ даалгабаринуудые муугаар дүүргэнэ, капитальна хүдэлмэридэ һомологдоһон мүнгэ зөөри ашаглаха, барилгануудые ашаглалгада үгэхэ түсэб дүүргэлгээр нилээд ехээр гээгдэжэ ябана. Энэ жэлэй үнгэрһэн табан һарын турша соо барилгашад капитальна хүдэлмэридэ һомологдоһон 27,5 миллион түхэригэй ойрдоол 9 миллион түхэригые ашаглажа, жэлэй түрүүшын хахадай түсэбые гэгээрэлдэ хамаатай барилгануудые бодхолгоор 72 процент, элүүрые хамгаалгада—59 процент, һургуулиин наһа гүйсөөгүй үхибүүдэй эмхи зургаануудые барилгада — 58 процент дүүргэһэн байна. Байрын гэрнүүдые ашаглалгада үгэлгөөр ехэ гээгдэлдэ оронхой.

Буряадай барилгын управлениин барилгын организацинуудай, ТЭЦ-эй барилгын управлениин, Галуута-Нуурай ГРЭС-эй хүдэлмэри горитойгоор һанаа зобооно. Тэдэнэр энэ жэлэй 5 һарада тогтоогдоһон барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин түсэбые тус тустаа 92, 77 ба 60 процент дүүргэһэн байха юм. «Бурятцелинстрой» трестын оньһожоруулагдаһан хэдэн нүүдэл колоннонууд, мяха-консервын комбинадай, Худалдаа наймаанай министерствын барилга-хабсаралгын управленинүүд, бусад хэдэн барилгын организацинууд түсэбөө дүүргээгүй.

Барилгашадай хүдэлмэриин үрэ дүнгэй иимэ доогуур байһанай шалтагаан гэхэдэ, эндэ ажал эмхидхэлгээр, барилгын техникэ, хүдэлмэриин хүсэ ба материалнуудые хэрэглэлгээр зохихо гурим үшөө тогтоогдоогүй, түсэбтэ даалгабаринуудые дүүргэхын түлөө шанга эрилтэ хэгдэдэггүй, харюусалга багатай байдаг.

Хэдэ хэдэн барилгын организацинуудта бүхы хүдэлмэриин 45—50 процентнь, зарим хүдэлмэреэр 75—80 процентнь бар хүсөөр дүүргэгдэдэг байха юм.

Барилгын организацинуудай ажал ябуулгын баһа нэгэ дутуу дунданнь угаа удаанаар зайлуулагдана. Би хүдэлмэриин шанар тухай эндэ хэлэнэб. Түсэблэн бариха техническэ эрхэ байдал ба гуримые бүдүүлигээр эбдэдэг ушар үшөөл гарана. Хүсэдөөр дүүргэгдээгүй, ехэ дутуутай байрын гэрнүүд болон бусад барилгануудые ашаглалгада үгэхэ һэдэлгэ олон ушарта хэгдэдэг байна. Жэшээлхэдэ, хатуу шэхэтэй үхибүүдэй интернат-һургуулиие Буряадай барилгын управлени бодхоһон байгаа. Энэ һургуулиие ашаглалгада үгэхэ үедэ дутуу, наһажаал хүнүүдэй ба инвалидуудай 50 байшан-интернадые ашаглалгада үгэхэдэ 270 элдэб дутуунууд элирүүлэгдэһэн байха юм. Тус байшангые дурсагдаһан управлени бариһан байха юм.

1971 ондо ашаглалгада үгтэһэн 200 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байрын 4,5 мянган дүрбэлжэн метрынь эрхим сэгнэлтэтэйгээр 105,2 мянган дүрбэлжэн метрынь хангалтатай гэһэн сэгнэлтэтэйгээр абтаһан байна бшуу.

Барилгануудай архитектурна найруулгын, гадаада түхэлэйнь янзагүй, адлинууд байдаг тухай олон зүб зүйтэй ажаглалтанууд хэгдэдэг байна. Һүүлэй үедэ эдэ дутуунуудые зайсуулха зарим хүдэлмэри хэгдэдэг болоошье һаа, ехэ удаанаар хэгдэнэ.

Капитальна барилгын гээгдэлэй, түсэбтэ даалгабаринуудай дүүргэгдэдэггүй, барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин шанар муутай байһанай, тэрэшэлэн бодхогдожо байһан барилгануудай архитектурна найруулгадахи дутуу дунданuудай гол шалтагаануудай нэгэн гэхэдэ, барилгын индустриин баазань һула байһаар.

Хабсаргагдадаг түмэр бетон конструкцинууд, перлитобетонно панельнууд, гэр бариха томо панельнэ детальнууд, гоёолтын материалнууд гэхэ мэтэ манайда дуталдана. Тэдэниие бүтээн гаргадаг предприятинууд һүүлэй жэлнүүдтэ дутамагаар хүгжөөгдэһэн байна.

Жэшээлхэдэ, мүн лэ энэ шалтагаанаар томо панельнэ гэрнүүдэй барилга ехэ гээгдэлтэй. Бүхы дээрээ баригдаһан байрын гэрнүүдэй ойрдоол 20 процентнь томо панельнэ гэрнүүд болоно бшуу. Барилгын баазын гээгдэлые усадхаха талаар мүнөө үедэ хэмжээнүүд абтажа байнхай. Томо панельнэ гэр бариха Улаан-Үдын заводые һэльбэн шэнэдхэхэ хүдэлмэри, «Бурятцелинстрой» трестын хүнгэхэн бетон блогуудые, хабсаргагдадаг түмэр бетон бүтээхэ Улаан-Үдэ городтохи түрүүшын баазын барилга эхилэнхэй. Барилгын индустриин түрүүшын бааза байгуулха хэмжээнүүдые «Бурятмежколхозстрой» нэгэдэл абажа байнхай. Жэлдээ 50 миллион хирпиисэ сохижо гаргаха ушартай Грязнухинска хирпиисын заводые республикын барилгын материалнуудай промышленностиин управлени бодхоожо байнхай. Тэрэ 1973 ондо ашаглалгада үгтэхэ ёһотой. Улаан-Үдын силикатна хирпиисын завод 1973 ондо жэлдээ 76 миллион хүрэтэр хирпиисэ сохижо гаргадаг болохо.

Эдэ барилганuудые угаа түргэнөөр бодхохо, шадаал һаа, богонихон болзор соо ашаглалгада үгэхэ бүхы хэмжээнүүдые абаха гээшэ манай зорилго болоно.

Барилгые кадрнуудаар хангалга угаа шухала асуудал мүн. Энэ асуудалые хамтынгаа оролдолгоор, барилгын организацинуудай, нютагай Соведүүдэй, республикын профтехһуралсалай управлениин, тэрэшэлэн захил хэдэг предприятинуудай хүсэлэл оролдолгоор шиидхэхэ хэрэгтэй.

Жэшээлхэдэ, тогтоогдоһон үйлэдбэриингөө программые дүүргэхынь тулада гансахан лэ Буряадай барилгын управленидэ элдэб мэргэжэлэй 380 шахуу хүдэлмэрилэгшэд дуталдана. Хүдөөгэй барилгын организацинууд саг үргэлжын кадрнуудаар тон дутамагаар хангагдаһан байха юм.

Тиимэһээ барилгашадай кадрнуудые бэлдэлгые түргэдхэхэ бүхы шухала хэмжээ абаха гээшэ манай хамтын уялга болоно.

Энэ талаар Буряадай профессионально-техническэ һуралсалай управлениин зүгһөө бүри эдэбхитэйгээр туһаламжа үзүүлхыень бидэнэр хүлеэнэбди. Профтехһуралсалай шатаар жэлдээ 2600 барилгын мэргэжэлтэй хүдэлмэришэдые ойрын жэлнүүдтэ бэлдэжэ гаргадаг болохо, шэнэ һуралсалай газарнуудые бариха, мүнөө бии байһан профессионально-техническэ училищинуудай һуралсал-үйлэдбэриин баазые үргэдхэхэ ба бэхижүүлхэ шухала.

Зунай саг барилгашадай хүдэлхэдэ эгээн лэ таарамжатай үе болоно, энэ үеые эгээн лэ ехэ үрэтэйгөөр хэрэглэхэ шухала. Барилгын талмайнууд дээрэхи хүдэлмэриие эдэ үдэрнүүдтэ хоёр-гурбан халаан соо хэдэг болгохо, хүнүүдые, механизмуудые зүбөөр хубаарилан табиха, материальна нөөсэнүүдээ хубаарилха, барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин түсэб дүүргэлгээр гараһан гээгдэлээ богонихон болзор соо усадхаха шухала.

Мүнөө жэлдэ, ерэхэ жэлэй—республикын 50 жэлэй ойн гүйсэхэ үеэр ашаглалгада үгтэхэ ёһотой барилганuудта подряд абагшад, мүн захил хэгшэд тусгаар анхарал хандуулха зэргэтэй.

Нүхэд депутадууд!

Барилга хэхын хажуугаар манай городууд, тосхонууд болон хүдөө һууринуудые болбосон зохид болгохо үргэн ехэ программа бэелүүлэгдэхэ болоно. Энэ программын ёһоор бүхы һуурин газарнууд ёһотойл зохид түхэлтэй, бүри ариг сэбэр болгогдохо, модон, сэсэрлигүүд таригдаха, жиирэй спортивна түхеэрэлгэнүүд бодхогдохо, амаралтын газарнууд байгуулагдаха, харгы зам гуримшуулагдан заһагдаха, бусад хэдэн хэмжээнүүд абтаха болоно.

Тосхонууд болон городуудые болбосон зохид түхэлтэй болгохо, тэндэ модо тариха хүдэлмэри олон нютагай Соведэй промышленна предприятинуудай, эмхи зургаануудай, колхоз, совхозуудай коллективүүдэй үдэр бүриин ажал ябуулгын шухала хубинь болонхой.

Модо таригдаһан, зохид һайнаар харууһалагдадаг завод, фабрикануудай хашаанууд, һургуулиин байшан, больница шадарай газарнууд, колхознигуудай буусанууд мүнөө үсөөн бэшэ болонхой. Манай арадай ажабайдалдахи гайхамшаг ушарнуудта — Совет засагай табин жэлэй ойдо, В. И. Ленинэй түрэһөөр зуун жэлэй ойдо бэлдэлгын үдэрнүүдтэ город ба тосхонуудта модо тариха, тэдэниие болбосон зохид түхэлтэй болгохо талаар ехэ хүдэлмэри хэгдээ.

Энэ хүдэлмэри мүнөөшье үргэлжэлүүлэгдэһээр. СССР-эй ба Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулан, манай һуурин газарнуудые бүри болбосон ба зохид түхэлтэй болгохын түлөө мүрысөө эхилхэ дурадхал оруулһан Хэжэнгэ тосхоной хүн зоной, Сэлэнгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой ажалшадай гаргаһан һайн үүсхэл энэ талаар ехэ хүсэн болошо үгөө. Партиин областной комитедэй ба республикын Министрнүүдэй Соведэй һайшааһан энэ үүсхэл хүдөө тосхонуудта, городуудта, предприятинуудта, колхоз, совхозуудта үргэнөөр дэмжэгдээ.

Модо бэлдэхэ, модо тариха, тосхоной үйлсэнүүдые, байрын гэрнүүдэй хашаа хорёонуудые гуримтай болгохо талаар Бэшүүрэй ба Зэдын аймагуудта олон зоной хабаадалгатайгаар субботнигууд ба воскреснигүүд үнгэргэгдөө. Эрхим хашаагай түлөө, эрхим үйлсын, эгээн лэ зохид һайн түхэлтэй болгогдоһон тосхоной түлөө мүрысөөн дэлгэрэнхэй.

Һуурин газарнуудые болбосон зохид түхэлтэй болгохо талаар Баргажанай, Хяагтын, Кабанскын, бусад хэдэн аймагуудай олон нютагай Соведүүд, промышленна предприятинуудай, эмхи зургаануудай, колхоз, совхозуудай коллективүүд ехэ эдэбхи гаргана. Жэшээлхэдэ, Баргажан тосхондо нёдондо жэлэй хоёрдохи хахадта ба мүнөө жэлэй 5 һарын турша соо 4 мянган модон ба бургааһан таригдаа, 6,4 мянган погонно метр палисаднигууд баригдаа. 4 шэнэ хүүргэ, һургуулиин стадион ба спортын талмай баригдаа, аймагай центртэ стадионой барилга эхилээ, котельнэ, уһа булүүрдэдэг башниин барилга түгэсхэгдэхээ байнхай, соёлой ба амаралтын парк шэнэдхэгдэнэ, бусад хүдэлмэри хэгдэнэ.

Улаан-Үдэ, Гусиноозерск, Закаменск ба Бабушкин городуудые болбосон зохид түхэлтэй болгохо талаар бага бэшэ юумэн хэгдээ. Жэшээлхэдэ, Улаан-Үдэ городто Октябрьска ба Железнодорожно районуудай олон үйлсэнүүд хүсэдөөр һэльбэгдээ, талмайнуудые үргэдхэхэ ба архитектурна талаарнь гоёохо, гэрэлтэдэг согнесхолнуудые хэхэ түхеэрэлгэнүүдые бүтээхэ талаар хэмжээнүүд абтаһан байна.

1971 ондо 342 мянган дүрбэлжэн метр харгы ба үйлсэнүүд, тротуарнууд болон талмайнууд асфальтаар хушагдаа, 240 мянга гаран модон ба һөөг бургааһанууд, 3 миллион сэсэг таригдаа. Мүнөө жэлдэ ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ зэргэтэй. Тусхайлбал, 1971 онойхитой сасуулбал, асфальтаар хушагдаһан талмайнууд 1,5 дахин ехэ болохо ёһотой, городто 3,8 километр теплотрасса, 8,8 километр канализационно коллектор, 6,6 километр водопровод ашаглалгада үгтэхэ.

Городые болбосон зохид түхэлтэй болгохо асуудалнуудые Улаан-Үдын горсоведэй гүйсэдком, городой районно гүйсэдхэхы комитедүүд өөһэдынгөө заседанинууд дээрэ хаһа саг соонь хаража үзэдэг.

Һуурин газарнуудые болбосон зохид түхэлтэй болгохо хүдэлмэри богонихон болзорой кампани бэшэ юм. Энэ хүдэлмэридэ саг үргэлжын анхарал хандуулха, зорилго хүсэнгээр, һайнаар бодомжолон ябуулга хэхэ хэрэгтэй.

Гэбэшье энэ ехэ ба шухала хэрэг һайнаар табигданхай, манай бүхы арга боломжонууд хүсэдөөр хэрэглэгдэнэ гэжэ бидэнэр мүнөөдөө хэлэжэ шадахагүй байнабди.

Түхэл янза муутай, болбосон шэнжэтэй болоогүй, модо таригдаагүй тосхонууд ба һууринууд республика дотор үшөөл олон бии. Хэдэ хэдэн городуудта, хүдэлмэришэнэй тосхонуудта, аймагуудай центрнүүдтэ, инженерна түхеэрэлгэнүүдые, илангаяа водопроводно ба канализационно соргонуудые табилга байрын ба промышленна барилганuудһаа үшөөл гээгдэнэ.

Нэгэ газарһаа гэр байрые ууралаар дулаасуулха, районой ба томодхогдоһон котельнэнүүдые бариха асуудал удаанаар шиидхэгдэнэ. Городууд, аймагай центрнүүд болон бусад һуурин газарнуудта ариг сэбэр һулаар сахигдана.

Тосхонууд болон һууринуудые болбосон зохид түхэлтэй болгохо хэмжээ ябуулгануудые олон сельскэ Соведүүд промышленна предприятинууд, колхоз, совхозуудта удаанаар хэгдэнэ. Эндэ дурсагдаһан хүдэлмэри бэелүүлхэ тодхорхой, һайнаар бодомжологдоһон түсэбүүдшье зохёогдоогүй ха юм.

Һуурин газарые болбосон зохид түхэлтэй болгохо асуудалнуудые шиидхэлгэдэ республикын зарим министерствэнүүд ба зургаанууд ёһотой эдэбхитэйгээр хандадагүй. Тусхайлбал, тэдэнэй тоодо хүдөө ажахын министерство, Ой модоной ажахын министерство, Гэгээрэлэй министерство, Элүүрые хамгаалгын министерство, Соёлой министерство, «Сельхозтехникын» республиканска нэгэдэл оролсоно.

Олон һуурин газарые түсэбгүйгөөр барилга ба болбосон зохид түхэлтэй болгохо һэдэлгэ горитойхон дутуу дундатай.

Бэшүүр, Багдарин, Орлиг, Хэрэн, гэхэ мэтын аймагай центрнүүдтэ мүнөө хүрэтэр генеральна түсэб зохёогдоогүй байха юм. Петропавловка, Турунтай, Баргажан, Нижнеангарск тосхонуудай генеральна түсэбүүдые горитойхоноор заһабарилха хэрэгтэй.

Колхоз, совхозуудай, түбэй буусануудай генеральна түсэбүүд удаанаар зохёогдоно. Колхозуудай хахадынь, совхозуудай гурбанай нэгэ хуби түбэйнгөө буусануудые иимэ түсэбүүдгүйгөөр барина.

Ойрын нэгэ-хоёр жэлэй турша соо һуурин газарнуудай генеральна түсэбүүдые, түсэблэн барилгын проектнүүдые зохёолгые түгэсхэхэ бүхы хэмжээнүүдые абаха шухала. Республикын гол проектнэ институт болохо «Бурятгражданпроект» районно центрнүүдэй генеральна түсэбүүдые, мүн колхоз, совхозуудай, түбэй буусануудай олон генеральна түсэбүүдые зохёохо даалгабариие жэлһээ жэлдэ дүүргэнэгүй, энэ институдай ба «Красноярскгипросовхозстрой» институдай Буряадай филиал, ажахын ба районуудай экономическа болон байгаалиин эрхэ байдалые, тэдэнэй хүгжэлтын хараа замуудые хүсэдөөр анхаралдаа абангүйгөөр, шанар муутай түсэбүүдые зохёоно.

Болбосон зохид түхэлтэй болголгын хэмжээн олон ушарга коммунальна ажахын хүгжэлтын хэмжээгээр тодорхойлогдодог байна. Коммунальна туһаламжа үзүүлгээр хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжые бүри һайнаар хангахын тулада республикын коммунальна ажахын хүдэлмэрилэгшэд ехэ оролдолго гаргана. Коммунальна хангалгын хэмжээн жэл ерэхэ тудам ехэл боложо байдаг.

Тиихэтэй хамта манайда энэ һалбарида дутуунуудай, шиидхэгдээгүй асуудалнуудай үшөөл олон байһые обёоронгүй гаража болохогүй. Жэшээлхэдэ, байрын гэрнүүд хаһа саг соогоо, шанар һайнтайгаар заһабарилагданагүй, водопроводоор уһа үгэлгэ олон ушарта таһалдуулагдана, гостиницанууд болон банинуудта хүдэлмэрилэгшэдынь болбосорол багатайгаар хүн зондо хандана гэһэн олон зүб зүйтэй шүүмжэлэлнүүд хэгдэдэг байна бшуу.

Уһаар хангаха асуудал Улаан-Үдэ городто, бусад һуурин газарнуудта хүсэдөөр шиидхэгдээгүй байха юм.

Модо һуулгагдаһан талмайнуудай талаар Сибириин бусад хэдэн областьнуудһаа бидэнэр горитойгоор гээгдэжэ ябанабди. Жэшээлхэдэ, Улаан-Үдэ городто нэгэ хүндэ абажа үзэбэл, 7,5 дүрбэлжэн метр, тиихэдэ Омскдо хүн бүхэндэ абажа үзэбэл 15 дүрбэлжэн метр модо тариһан талмай хүртэдэг байна.

Таримал модонуудые хамгаалхын түлөө тэмсэл муугаар хэгдэнэ, һуулгагдаһан олон модон түрүүшынгээ жэлдэ хосорлог байха юм.

Эдэ дутуунуудые оролдосотойгоор зайсуулха, город ба тосхонуудта модо тариха хэмжээ ябуулганuудта олониитые, һурагшад залуушуулые, хүн зониие үргэнөөр хабаадуулха гээшэ коммунальна ажахын министерствын бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй зорилго болоно.

Ногооруулгын хүдэлмэриин үргэдэжэ байһантай дашарамдуулан, залуу модонуудые ба илангаяа сэсэгүүдэй рассадые тариха нэмэлтэ хэмжээнүүдые абаха шухала. Республикын Ой модоной министерство энэ талаар зохихо туһаламжа үзүүлхэ ёһотой гэжэ бидэнэр тоолонобди.

Байрын-коммунальна ажахын министерство нютагай Соведүүдэй гүйсэдкомуудтай хамта Улаан-Үдэ городой водопроводуудые, сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүдые, котельнэнүүдые, коммунальна ажахын бусад барилганuудые бодхолгые тусгаар хиналтада абаха, тогтоогдоһон болзор соонь тэдэниие ашаглалгада үгэлгые хангаха ёһотой.

Городой трамвайн хүдэлмэриие, гэр байра заһабарилгые, үйлсэнүүд ба талмайнуудай шорой хамалгые ёһотойгоор лэ гуримшуулха шухала.

Нүхэр В. И. Черныш хадаа Байгал далай шадарай байгаалиие бодолтой һайнаар хэрэглэхэ ба хамгаалха талаар парти ба правительствын тогтоол дүүргэлгэтэй холбоотой асуудалнуудта саашадаа тогтожо хэлээ, энэ тогтоолоор хараалагдаһан бүхы хэмжээ ябуулганuудай, тэрэ тоодо сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүдые ашаглалгада үгэхэ, модо уһаар урадхуулгые болюулха, ой модоной ах[...] зүбөөр эрхилхэ, ой модые ба [...] нуудые хамгаалха даалгабари[...] сэдөөр дүүргэгдэхэ ёһотой гэж[...] лон тэмдэглээ.

Харгы зам барилга һайжар[...] шухала байһан тухай элид[...] удаань хэлээ.

Һүүлэй жэлнүүдтэ хатуу х[...] татай автомобильна шэнэ харг[...] —50 километртэ республи[...] жэл бүхэндэ баригдадаг.

Энэ табан жэлдэ 319 кило[...] шэнэ харгы, тэрэ тоодо Ромаио[...] Багдарин, Покровко—Шер[...] сольск—Танхой гэһэн эгээн лэ [...] хала харгынууд баригдахаар [...] лэгдэнхэй. Эдэ харгынууд [...] гын дүүргэгдэхэдэ, Эрхүү [...] Түнхэнэй аймагай, Б[...] ритай, Баунтын аймагай цент[...] дарин тосхонтой автомоб[...] харилсаан бүхэли жэлэй тур[...] хангагдаха байна.

Мүнөө бии байһан хэдэ [...] гистральна харгынууд һэл[...] һагдаха, һайжаруулагдаха юм.

Гэбэшье харгы барил[...] далнууд зарим газарта ё[...] наар шиидхэгдэнэгүй [...] хэрэгтэй. Хэдэ хэдэн город[...] хонууд болон хүдөө нютаг[...] дэниие болбосон зохид түх[...] гохо, гоёохо хүдэлмэри [...] хэгдэнэгүй: тротуарнууд, [...] ябаха харгынууд, газонууд [...] тын модонууд үгы байха юм. һуурин газарта таарамжатай [...] автопавильонууд, машина[...] талмайнууд үгы байдаг. [...] бильна харгынуудые бариха [...] ха управлени, Эрхүү — [...] гэжэ харгын управлени, [...] Соведүүдэй гүйсэдкомууд [...] ажахые һайжаруулха ёһотой.

Нүхэд депутадууд!

Манай городууд, тосхонууд [...] хүдөө һууринуудые бариха [...] босон зохид түхэлтэй болго[...] орёо зорилгонууд бүхы [...] эдэбхитэйгээр хабаадал[...] ажалшадай депутадуудай [...] Соведүүдэй, министерств[...] зургаануудай, предприяти[...] эмхи зургаануудай хүтэл[...] дэй зүгһөө эмхидхэлэй ху[...] ябуулангүйгөөр шиидхэгд[...]

Городской, районно, аймаг[...] скэ ба поселково Соведүүд [...] гаар үүргэ дүүргэхэ байна. [...] коммунальна, ажаһуудалай [...] барилгануудта үгтэһэн [...] рииe хамгаараа ашаглаха, [...] болоһон ушарта эдэ мүнгэ [...] гэдүүлхэ асуудалнуудые [...] тинуудтай, колхоз, совхоз[...] ганизацинуудтай зүбшэжэ [...] эрхэ тэдэндэ олгогдонхой. [...] боломжонуудые хүсэд [...] хэрэглэхэ шухала.

Эрхим һайн тосхоной [...] байшангай түлөө социал[...] үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, [...] ябасые туйхаглажа бай[...] тын үүсхэлээр бии болоһ[...] шэнэ түрүү юумые дэлг[...] тарааха хэрэгтэй.

Һуурин газарнуудые б[...] болбосон түхэлтэй болгохо [...] нууд нютагай Соведүүдэй д[...] дай, Соведүүдэй саг үргэ[...] миссинуудай, эдэбхитэдэй [...] ридэ зохихо һуури эзэлхэ [...]

Хүдөө нютагуудые шеф[...] промышленна ба барилгын [...] цинууд, илангаяа коммунал[...] һуудалай барилгануудые [...] хүдөө тосхонуудта туһал[...]

Буряадай АССР-эй 50 [...] хүрэтэр аймагай центр б[...] дион бариха, паркнуудые [...] бусад һуурин газарнуудта [...] талмай түхеэрхэ, һайн [...] дые тариха гэһэн зорилго[...]

Нүхэдүүд, манай город[...] тосхонуудые бариха, болбо[...] саашадань дээшэлүүлхэ, [...] түхэлтэй болгохо талаар [...] соо дүүргэгдэхэ гол [...] иимэ байна.

Партиин XXIV съездын [...] рииe бэелүүлэн, хараалагд[...] жээ ябуулгануудые амжал[...] дүүргэхын тулада бүхы [...] оролдолгоёо манай ре[...] ажалшадай гаргаха, шэнэ [...] гүүдые бүтээжэ, манай агу[...] арад үндэһэтэнэй Эхэ [...] дуудай ажабайдалдахи [...] ушарые — СССР-эй байгуу[...] 50 жэлэй ойе тэмдэглэхэ [...] АССР байгуулагдаһаар та[...] ойе эрхимээр угтаха [...] сохомтой.

Республикымнай ниислэл Улаан-Үдэдэ нэгэдэхи СМУ-гай барилгашад выставкын зал, 96 квартиратай байрын гэр бодхоожо байнхай. Барилгын нэгэдэхи управлениин Виктор Думновай хүтэлбэрилдэг мастерска участогай барилгашад СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн жэлдэ ажалдаа амжалта туйлана. Энэ участогай комплексно бригадада монтажнигууд, шулуушад, гагнагшад, модошо дархашуул, бетонщигууд — хамтадаа гуша найман хүн хүдэлдэг юм. Энэ гэр барилгада ажалладаг нүгөө бригадань мүн лэ урагшатай бэрхээр ажаллана. Бригаданuудай гэшүүд халаанайнгаа нормые 130—140 процентээр дүүргэнэ. Энэ бригадые дүй дүршэлтэй барилгашан Петр Сафронович Кушнарев хүтэлбэрилдэг юм.

Манай корреспондентын буулгаһан зүүн гарай зураг дээрэ (баруун гарһаа) эрхим барилгашан бригадирай туһалагша Алексей Зорин, гурбадахи разрядай шулуушан Николай Орлов, дүрбэдэхи разрядай шулуушан Геннадий Оробец, электро-гагнууршан Михаил Невьянцев гэгшэдые ажаллажа байхыень харанат.

Баруун гарай зураг дээрэ—коммунис ажалай ударник, шулуушадай бригадын бригадир Прокопий Варфоломеевич Леонов. Тэрэ арбан долоодохи жэлээ барилгада ажаллажа ябана. Бригадань хорин найман хүнһөө бүридэнэ. Энэ бригадын гэшүүд һара бүри түсэбөө үлүүлэн дүүргэдэг байна.

ЭР ЖЭЛЭЙ СОЁЛОЙ ДОБТОЛГО

ТУҺАЛАМЖА ХЭРЭГТЭЙ

Р-эй, манай Буряадай й 50 жэлнүүдэй ойе уг-, республика доторнай эн хоёр жэлэй соёлой тын амжалтанууд тухай доогоор дуулахада, га-ын hанахада атаархажа [illegible]

[illegible] Ма- [illegible] Би- [illegible] Хүсөөтэ, [illegible] «Одон» совхоз- [illegible]

[illegible] механизатор- [illegible] 13,2 центнер [illegible] 3 килограмм [illegible] 100 килограмм [illegible]

[illegible] Гараж баригдажа [illegible] хэдэн жэл үнгэрөө. Хэ- [illegible] үшөө мэ- [illegible]гүй. Мухар-Шэбэрэй 4-СМУ-гай барилгашад эн- [illegible]өөшье муугаар хүдэлнэ. [illegible] тон муу барил-гатай фермэнүүдтэ ажалладаг юм. Сэхыень хэлэхэдэ, 40-өөд ондо баригдаhан далнууд соо үнеэдээ харууhална. Тэндэнь ямаршье оньhожоруулга байхагүй. Малай шэнэ комплексно байра Хүсөөтэдэ баригдажа эхилhэн. Теэд тэндэнь хэншье хүдэлдэггүй. hуурин табигдаад, ханань үндынэгүй.

Хүн зоной hуудал байдал hайжаруулха, дүрбэн тэгшээр хүмүүжэхэ арга боломжо тэдэндэ олгохо тухай партиимнай XXIV съезд дээрэ табигдаа hэн. Теэд энэ талаар манай нютагта ажал хэгдэдэггүй гэхэдэ болохо. Жэшээнь, Хүсөөтэ тосхондо 200 гаран үрхэтэ айл hуудаг. Клубынь 30-аад ондо баригдаhан, 100-гаад хүнэй hуурितай жаахан байшан юм. Кинодо ерээд, хойгошогуур hуубал, хүл дээрээ байжа хараха баатай болог додог. Гэртээ hуугаад, сэнхир экран хараха гэхэдэ, Хүсөөтэ, Шэнэhэтэ тосхонуудта ажаhуудаг айлнуудта телевизионно станциин дамжуулга хүрэжэ ерэдэггүй. Олохон айл телевизор худалдажа абаад, юушье хаража шадаагүй. Энээн тушаа партиин райкомдо, аймсоведтэ дуулгагдаа hэн. Аймагта болодог суглаа-нууд дээрэ оло дахин хэлэгдэжэл байдаг. Теэд мүнөө болотор ямаршье хэмжээн абтанагүй. Хүсөөтэ, Шэнэhэтэ хоёрой хоорондо гү, али ондоо дүтын хада дээрэ ретранслятор тодхоо hаа, хоёр тосхоной айлнууд Түгнын гү, али Петровск-Забайкальскын телевизионно станцинуудhаа дамжуулга абажа шадаха hэн гэжэ hанагдана.

Совхозой түб hуурин Хүсөөтэдэ 200 гаран үрхэтэ айл ажаhуудаг гэжэ дээрэ хэлэгдээ hэн. Гэтэр иимэ ехэ тосхондо дежурна, эдеэ хоолой, эд бараанай — миин гурбан магазин бии. Тиин дежурна, эдеэ хоолой магазинууд нэгэ газарта, тосхонойнгоо захада юм. Заречнэ үйлсэдэ hуудаг зон хилээмэ, дабhа, з[illegible]л, тамхи гэхэ мэтэ түрүүшын ээлжээнэй юумэ худалдажа абахын тула хоёр километртэ ябагалха баатай болодог. Үбгэд, хүгшэд магазин ошохын тулада үйлсэдэ гараад, тэргэ, шаргатай хүниие адуулжа байдаг. Шэныешье барнагүй hаа, эдэ магазинуудые тосхоной түб руу асаржа үгыт гэжэ тосхоной ажаhуугшад Түгнын совхозрабкоонто оло дахин хандаhан юм. Нээхэбди, барихабди гээд совхозрабкоопой түрүүлэгшэ З. О. Бальжинимаев ходол хэлэдэг, найдуулдаг. Теэд хэлэhэн үгэнь хэрэг дээрээ бэелүүлэгдэдэггүй. Нёдондо хуушан модон гэр нэгэ айлhаа худалдажа абаад, трактораар шэрэжэ, Заречнэ үйлсэдэ асараа hэн. Тэрээн соонь мүнөө үмсын мал халуунда тиирэжэ байдаг. Энээн тушаа аймагай «Ленинэй зам» газетэдэ бэшээ hэмди. Туhа болоногүй.

Совхозой хүдэлмэришэдые эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангалга яаха аргагүй муу. Заримдаа шанарайнгаа талаар муудаhан эдеэ хоол наймаанда ерэдэг.

Хүн зоной элүүрые сахиха талааршье горитой дутагдал бии. Хүсөөтэдэ фельдшерскэ пункт нээгдэнхэй юм. Теэд тэрэнь нэгэ хүдэлжэ, нэгэ хаагдажа байдаг. Эмшэнгүй болошоходоо, хүнүүд 30 гаран километртэ байhан «Эрдэмэй» больницада ошодог. Гэнтэ гэнтэ хэн нэгэндэ түргэн туhаламжын хэрэгтэй болоходо, ехэл бэрхэтэй ушар тохёолдодог юм. Хүрэшэhэн машина халаажа гаратар хэдэн час ошохол! Тиимэhээ манай Хүсөөтэдэ участково больница нээхээр саг ерээ гэжэ баhал hанагдана. Аймагай түб Мухар-Шэбэрhээ 70 гаран километр газарта ажаhуудагбди.

Хэдышье хүшэр хүндэ байдалтай байбашье, совхозой хүдэлмэришэд урма зоригоо хухарангүй, табан жэлэй хоёрдохи жэлэй түсэб-даабари бодотоор дүүргэхын, СССР-эй байгуулагдаhаар 50 жэлэй ойе амжалтатайгаар угтахын түлөө шармайн оролдожо байнхай. Гэбэшье үйлэдбэрнеэ дээшэлүүлхэ, хүн зонойнгоо байдал hайжаруулха хэрэгтэмнай туhаламжа хэрэгтэй.

Д-Л. РАДНАЕВА, «Одон» совхозой hаалишан, аймсоведэй депутат,
Б. РИНЧИНОВ, хонишон, КПСС-эй гэшүүн, **Б. БИМБАЕВ,** механизатор.

РЕДАКЦИҺАА. Иимэ бэшэг абахадаа редакци өөрынгөө корреспондент Б. Жамбаловта баримтануудыень шалгаха даабари үгэhэн байна. Тэрэ hаяхан мэдээсэхэдээ, бэшэг соо хэлэгдэhэн баримтануудай зүбые тэмдэглэхэhээ гадна, «Одон» совхозой хүдэлмэришэдэй хүн зоной дунда нинтэ-ойлгуулам-жын хүдэлмэриин hулаар табигданхай, республика дотор эршэмтэй ябажа байhан хоёр жэлэй соёлой добтолгын үедэ хэгдэхэ хүдэлмэринүүд хангалтагүй гэhэн сошордолтой дохёо эльгээбэ.

Дээрэ толилогдоhон бэшэг тушаа КПСС-эй Мухар-Шэбэрэй райком, ажалшадай депутадуудай аймагай Совет hанамжануудаа мэдээсэхэ, бэшэг дотор мэдээсэгдэhэн дутагдалнуудые усадхаха талаар зохихо хэмжээнүүдые абаха бээ гэжэ найдагдана.

МҮХЭШЭГҮЙ ЗОРИГ

ЗУРАГЛАЛ

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда дүлии болоhон хүн. Туулган мүндэрэй урдаhаа дүрөө дээрээ бодожо, харата дайсаниие hамна сохилсон ябаhаар, снарядай түгдэрхэйдэ дайрагдан унаhан. Тингэбэшье сэрэгэй эмшэдэй аша туhаар хүл дээрээ бодожо, түрэл нютагтаа, түрэлхидтөө, үхибүүдтээ бусаха хубитай байгаа бшуу.

Энэ хүн дайнай хатуу шанга үеые ходо hанажа ябадаг. Үе-үе болоод лэ, гэрэйнгээ урда таладахи hандай дээрэ удаан дуугай hуудаг юм. Тэрэнэй зүрхэндэ дайн үбшэнтэй шарха орхёо. Зүрхэнэй шарха... Зүрхэнэй дурасхаал... Доваторай морин сэрэгэй полк... Дайнай бо-лоhон газар дээрэ баатарлигаар унаhан нүхэд... Шархатаад, ээзн тээшээ инсагаан дүгташажа хэбтэhэн морин...

Эдэ бүгэдэ энэ хүнэй ой ухаанда мартагдашагүйгөөр ороо. Энэ хадаа ямаршье хүнэй, ямаршье шадамар бэрхэ докторой эмшэлжэ, эдэгээжэ шадахаар бэшэ шарха. Үнгэрhэн сагай дайшалхы зүргэнүүдээ hанахадань, Иван Михайловичай досоо уйдхартайшье, заримдаа баяртайшье болопо.

Фашис булимтарагшадай хорото муухай ябуулгануудые хэжэ байhан 1941 он. Тэдэнэй зэрлиг аашые үзэн ядаhандаа hайн дураараа фронт мордоhон хүн. Байгалай эрьеэр зурыhан түмэр замаар Иванай hуужа ябаhан поезд холые зорин шуумайна. Байгал далайшье хүбүүндээ hайн hайханиие юрөөhэндэл, хүхэ номин долгёороо эрьеэ нэшэн үдэшөө бэлэй.

Армида мордоhонойнгоо hүүлээр Иван морин сэрэгэй училищи амжалтатай дүүргээд, морин сэрэгэй 2-дохи гвардейскэ корпусто эльгээгдэбэ. hүбэлгэн, зоригтой, шадамар бэрхэ офицерые түрүүшээр взводой, hүүлээрнь эскадроной командираар табиба.

1942 он. Энэ хүнэй дайшалхы замайнь эхин. Центральна фронт. 1942—1943 онуудай үбэлэй үедэ Орёл, Курск хотонууд шадарай шанга тулалдаанда хабаадалсаа. Дайсан эндэ үй бута сохигдобо. Дайн үшөөл үргэлжэлhээр. Манай сэрэгшэдэй шанга сохилтоhоо фашистнар баруун тээшээ зугадаха баатай болоо hэн. Иван Украиин үргэн талада, Польшодо фашистнуудтай хатуу шангаар тэмсээ. Дайшалхы замаа Эльбэ мүрэн дээрэ дүүргэжэ, түрэл нютагаа бусаhан байгаа.

Нэгэтэ манай сэрэгшэдэй оборонын шухала удхатай добо хамгаалха гэhэн захиралта үгтэбэ. Ахалагша лейтенант Иван Колодиной командалдаг эскадрон табан сүүдхын туршада энэ үндэрые хамгаалжа, дайсанай танкнуудые дүтэ табяагүй. Энэ тулалдаанай үедэ олон нүхэдhөө хахасажа шархатабашье, дахин хүл дээрээ бодожо, полкдоо бусаhан байгаа.

Дайнай hүүлэй жэлнүүд ехэ хүндэ hэн. Хяагтын аймагай Куйбышевай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшээр удаан саг соо хүдэлжэ, ажахые hэргээн бодхоолгодо нилээд хубитаяа оруулалсаа. Нютагайнь олонхи эрэшүүл дайнhаа бусаагүй. Хүгшэд, эхэнэрнүүд, үхибүүд шударгы hайнаар ажаллажа, богонихон болзор соо колхозоо хүл дээрэнь бодхооhон байгаа.

— Ямаршье хүндэ hэм бэ даа, тэрэ жэлнүүд. Эдеэ хоол дуталдана. Хулганын үүргэнэ суглуулжа, хоолойгоо тэжээхэ баатай бологдодог hэн. Тиигэбэшье колхозниггууд урмаа хухаржа байгаагүй, — гэжэ Иван Михайлович хэлээд, нюдэндээ омогорхолой гал бадаруулаа hэн.

Иван Михайлович мүнөө 64-тэй. Наhажаал боложо, буурал сагаан толгойтой болобошье, элүүр энхэ, сарюун зандаа.

Хуушарhаншье hаа, hайнаар шэрдэгдэhэн комодойнгоо шургуул нээжэ, нүхэр Колодин нэгэ хайрсаг гаргаад:

— Харыш даа, орден, медальнуудыем, — гээд, нэгэ нэгээр стол дээрэ табиба. Улаан Одоной, Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын Агууехэ дайнай 1-дэхи, 2-дохи шатын орденуудаар, мүн Варшава ба Берлин хотонуудые сүлөөлэлсэhэнэй түлөө, Илалтын 20 жэлэй ойн, В. И. Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ойн баярай медальнуудаар энэ нүхэр шагнагдаhан байна. Баатарлигаар тэмсэhэнэйнь эли тодо гэршэ энэ ха юм. Нүхэр Колодин колхозой арадай хиналтын бүлэгэй гэшүүнээр олон жэл соо хүдэлhэн. Тэрэнэй эдэбхитэй ажалыень үндэрөөр сэгнэжэ, СССР-эй арадай хиналтын комитет значогоор, Хүндэлэлэй грамотаар шагнаhан байна. Мүнөө пенсидэ тэрэ гаранхай.

Орден, медальнуудаа харуулhанайнгаа hүүлээр мориёо асаржа, тэргэдэ хүллөөд:

— hураhан юумэ hураар татуулдаггүй юмэл даа. Колхоздо шадаха зэргээрээ туhалха гэжэ оролдоноб. Леснигээр хүдэлдэг хүм даа. Зай баяртай, — гэжэ хэлээд, тэргэдээ hуужа, Ехэ-Хүдэриие үгсэhэн харгы руу мориёо хатаргажархёо hэн.

Нимэл даа, үнэн сэхэ коммунист, дайнай, ажалай баатарай мүхэшэгүй зориг!

В. БАИНОВ.

Хяагтын аймагай «Дружба» колхоз.

Захаамин городой поликлиникэдэ ороо hаа, Буряадай АССР-эй габьяата врач Елена Александровна Ловцоватай заал hаа уулзаха байхат. Олоной дунда хүндэтэй болоhон энэ эхэнэр гушан жэлэй туршада врачаар ажаллажа ябанхай. Энэ үе соо тэрэ хэдэн хүниие аргалжа, ажабайдалдань бусааhан, туhаламжа үзүүлhэн байха.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: врач-эндокринолог Е. А. Ловцова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ХИЛЫН СААНАҺАА

БЕРЛИН

ГДР-эй ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ШИИДХЭБЭРИ

ТАСС

Хоёр гүрэнэй хоорондохи харилсаануудые заhаруулха тухай ФРГ-гэй hанамжануудаа зүбшэлжэ эхилхэ гэhэн шиидхэбэри ГДР-эй Министрнүүдэй Совет баталан абаба. СССР ба ПНР-тэй ФРГ-гэй хэhэн договорнуудые Баруун Германиин Бундестагай эсэслэн баталhанай hүүлээр ФРГ-тэй хэлсээнүүдые хэхэ уласхоорондын эрхэдэ үндэhэлэн, хэлсээ баталхаар ГДР-эй бэлэн байhан тухай СЕПГ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Э. Хоннекерой мэдүүлhэнhээ уламжалжа, ГДР-эй правительство энэ шиидхэбэри абаа.

hанамжануудаа зүбшэн хэлсэхын тула ГДР-эй Министрнүүдэй Советэй дэргэдэхи статс-секретарь М. Коль ГДР-эй делегациие толгойлогшоор томилогдоо.

ПЕКИН

Худалдаа наймаанай хэлсээндэ гар табигдаба

ТАСС

1972 ондо СССР-эй правительствын ба КНР-эй правительствын хоорондо эд бараа худалдаха тухай хэлсээндэ гар табигдаба.

Совет талаhаа—СССР-эй гадаадын худалдаа наймаанай министрэй орлогшо И. Т. Гришин, Хитадай талаhаа—КНР-эй гадаадын худалдаа наймаанай министрэй орлогшо Ли Цян хэлсээндэ гараа табиhан байна.

КНР-эй Гүрэнэй Соведэй премьерэй орлогшо Ли Сяньнянь, КНР-эй худалдаа наймаанай министр Бай Сян-го, СССР-hээ КНР-тэ байдаг элшэн сайд В. С. Толстиков гар табилгада хабаадалсаа.

ВАШИНГТОН

ДАЙНДА—ШЭНЭ ГАРГАШАНУУД

ТАСС

Энэ финансова жэлдэ Холбоото Штадууд Индохитадтахи дайн байлдаанда 2,5 миллиард доллар hомолоо гэжэ оборонын министр М. Лэйрд сенадай комиссиин зүблөөн дээрэ үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ. Зүүн-Урда Азидахи дайн байлдаанай «огто хүлеэгдээгүйгөөр» урагшагүйдэhэнhөө боложо, энэ талаар hомологдоhон мүнгэ зөөриие 2,7 долларто хүргэхэ тухай дурадхал оруулха хүсэлэнтэй байhанаа Лэйрд мэдүүлээ.

Зүүн-Урда Азида хэжэ байhан дайгаа Холбоото Штадууд үргэлжэлүүлхэ хараатай гэжэ оборонын министр мэдэрээ.

ХАНОЙ

ИНДОХИТАДТАХИ БАЙЛДААНУУД

ТАСС

Июниин 13-да американ авиаци Хайфон шадарай нютагуудые, Хойто Вьетнамай зарим провинцинуудые бомбодоо гэжэ ДРВ-гэй МИД-эй эндэ тунхаглагдаhан мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ. «В-52» түхэлэй бомбардировщигууд Куангбинь провинцида добтолhон байна.

Холбоото Штадуудай зэрлиг түримхэй ябуулга хадаа республикын бэеэ даанхай, аюулгүй байдалда хамааралсаhан бүдүүлиг ааша, уласхоорондын ёhо гурим эбдэhэн үйлэ хэрэг болоно гэжэ мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэнэ. Республикада эсэргүү сэрэгэй ябуулгануудаа дары зогсоохыень ДРВ-гэй МИД США-да эрилтэ табиба.

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Урда Вьетнамай Арадай сүлөөлэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй артиллери Биньлонг провинциин түбтэ—Анлок хотодо хорожо шэбээлhэн сайгон сэрэгүүдэй бэхилэлтэнүүдые hамна буудаба. Хүреэлэлтэдэ орогшодто туhалхаар эльгээгдэhэн дахуул армиин частьнууд хотоhоо урдуур хэдэн километрэй зайда шанга харюу сохилто абажа, урагшаа дабшалта хэхэ аргагүй болоhон байха юм. Хото шадар, 13-дахи харгые зубшан шанга байлдаанууд болоно.

ХАНОЙ. (ТАСС). 13-дахи харгыгаар урагшаа дабшажа, Анлок хотодо сүмэрэн орохо гэhэн дахуул армиин 31-дэхи дивизиин бүхы hэдэлгэнүүдые Урда Вьетнамай Арадай сүлөөлэлгын сэрэг буруу hүргөө.

Дахуул армиин олохон солдадууд патриодуудай тала руу ороно. Агентствын баримтануудай ёhоор, үнгэрhэн hарын туршa соо 13-дахи харгы шадар шэбээлhэн сайгон сэрэгүүдhээ 800 гаран солдат бодхуултаа.

hарын турша соо Контум провинцида сайгон армиин ба дахуул засагай 600 гаран солдат, офицер болон алба хаагша наашаа ороо.

ПАРИЖ. (ТАСС). Июниин 14-дэ Камбоджын патриодууд ороной зүүн зүгтэхи Прейвенг хотодо эшээлhэн Пномпениин сэрэгүүдэй бэхилэлтэнүүдтэ добтолоо. АП агентствын корреспондентын Пномпеньhээ мэдээсэhэнэй ёhоор, июниин 14-нэй hүни Прейвенг хото шадар шанга байлдаанууд болоhон байна.

НЬЮ-ЙОРК

ДАЙН—ПОЛИТИКЫНЬ ҮНДЭҺЭ ҺУУРИ

ТАСС

Үргэн ехэ үе соо США дайн байлдаануудые хэжэ байнхай. 1945 онhоо хойшо Холбоото Штадууд Корейдэ болон Вьетнамда болоhон дайнуудта хабаадаа, мүнөөшье хабаадажа байhаар. Грецидэ, Иранда, Гватемалада, Ливанда, Лаосто, Конгодо, Кубада, Доминиканска Республикада, мүн бусад оронуудта болоhон сэрэгэй болон хорото ябуулгануудые Холбоото Штадууд хэhэн байха юм. Капиталис дэлхэйдэ США эгээн түгэс зэбсэгтэ хүсэнүүдтэй, харин оронуудта сэрэгэй 400 ехэ баазатай. США-гай улад зонhоо абтаhан налог табариин нэгэ долларhоо 50—70 центнь сэрэгэй гаргашануудта табигдадаг.

Американ эрдэмтэ, публицист Ричард Барнет «Дайнай эшэ үндэhэн» гэжэ шэнэ ном соогоо энээн тухай бэшэнэ. Урдань Барнет гүрэнэй департаментда алба хэhэн, оборонын министерствын консультант байhан юм. Тиимэhээ американ сэрэгэй машинын ара далда талань тэрээндэ hайн мэдээжэ. Мүнөө тэрэ Вашингтондохи политика шэнжэлэлгын институдай директорээр хүдэлнэ.

Барнедай ном хадаа США-гай гадаадын политикые гэмнэhэн хэрэг болоно. США-гай империалис политикые тодорхойлдог хүсэнүүдэй хоорондохи харилсаануудые тэрэ шэнжэлдэг юм.

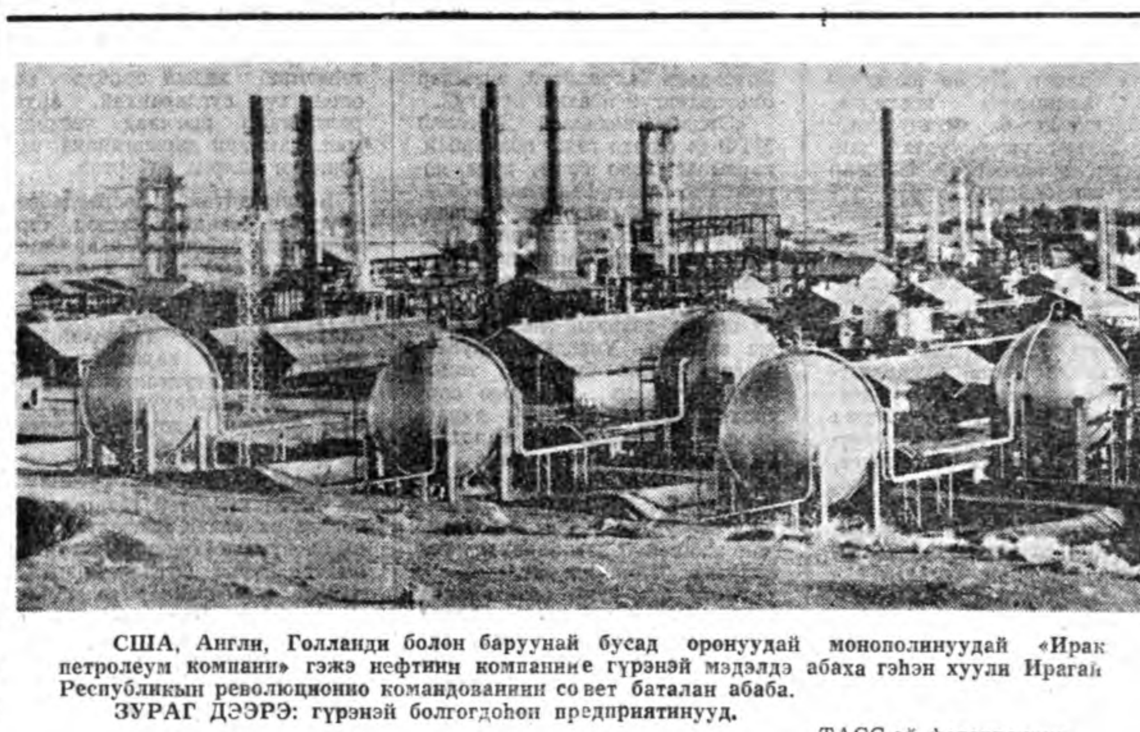
ВАШИНГТОН

МЕКСИКЫН ПРЕЗИДЕНТ США-да

ТАСС

Мексикын президент Луис Эчеверриа албанай хэрэгээр эндэ ерэбэ. Тэрэ президент Р. Никсонтэй, мүн американ правительствын бусад хүтэлбэрилэгшэдтэй хөөрэлдэхэ.

США-гай ба Мексикын хоорондохи харилсаануудhаа гадна, Латинн Америкын оронуудта США-гай бэелүүлдэг политика президентнүүдэй уулзалгын үедэ зүбшэн хэлсэгдэхэ юм гэжэ американ политическэ шэнжэлэгшэд тэмдэглэнэ. Холбоото Штадуудай зүгhөө экономическа хашалта харшалалта хэлгэ Латинн Америкэдэ улад зоной дурыень гутаана.

США, Англи, Голланди болон баруунай бусад оронуудай монополинуудай «Ирак петролеум компани» гэжэ нефтиин компаниие гүрэнэй мэдэлдэ абаха гэhэн хуули Ирагай Республикын революционно командованиин совет баталан абаба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: гүрэнэй болгогдоhон предприятинууд.

ТАСС-ай фотохронико.

ГЕОРГИЙ ДИМИТРОВЭЙ ТҮРЭҺӨӨР 90 ЖЭЛЭЙ ОЙ

ӨӨРЫНГӨӨ АНГИДА ҮНЭН СЭХЭ ХҮБҮҮН

Тэрээнтэй оло дахин уулзажа хөөрэлдэhэн тухайгаа КПСС-эй урдын гэшүүдэй нэгэн, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн Анастас Иванович МИКОЯН Георгий Димитровэй түрэhөөр 90 жэлэй ойн урда тээхэнэ домоглон хөөрэбэ. Кремльдэхи ажалайнгаа кабинет соо АПН-эй корреспондентые угтан абажа хөөрэлдэhэн байна.

Үни хада, 1921 оной зун [illegible] Коминтернын III конгресс Георгий Димитровтэй та[illegible] hэм. Конгрессэй делега[illegible] түрүүшынхеэ hунгагдаhан [illegible]. Тиихэдэ би партиин [illegible]городско обкомой секрета[illegible] хүдэлжэ байhан тула Волж[illegible] делегациин бүридэлдэ hэм.

[illegible]гариин Коммунис партиин [illegible]гшэ боложо, Георгий Ди[illegible] түрүүшынхеэ Москва [illegible] юм. Бусад партинуудые [illegible]сс дээрэ хэд түлөөлхэ хаб. [illegible] делегацинуудай бүридэлдэ [illegible], хүдэлмэришэн ба ком[illegible] хүдэлөөн тухай ямар бо[illegible]уд тэдэнэй зүрхэ сэдьхэ[illegible] хүдэлгэнэб, hанааень зобоо[illegible] тэдэнэй орон нютагта ажал[illegible] байдал ямар бэ гэхэ мэтын [illegible]лнууд маанадай—совет де[illegible]удай — hанаа сэдьхэлые [illegible] гэжэ байhанинь элитэ [illegible]даа. Тэрэ үедэ Георгий Ди[illegible]тэй hайн танил болоодүй [illegible]шье hаа, тэрэниие Болга[illegible] коммунистнуудай хүтэлбэри[illegible]дэй нэгэн гэжэ мэдэхэ бо[illegible] байгааб.

[illegible]олгарида Сентябриин [illegible] он) восстаниин булигдалга, [illegible]ние эмхидхэлгэдэ хабаада[illegible]ь түлөө фашистнуудай гар[illegible] толгойн саазалалга хэхэ [illegible]эбэри, энээнhээ уламжа[illegible]рон нютагаа урилан нүүлгэ [illegible]ябадалдань тудаhан ту[illegible] туршалганууд, шалгал[illegible] революционно тэмсэл [illegible] хүсэл зоригыень хухал[illegible]даагүй. Энэ тэмсэлдэ Геор[illegible] Димитров улам бүри хатуу[illegible]. Лейпцигтэхи хэрэгтэ [illegible] оной Германи) бэеэ бэлдэ[illegible]ха юм. Германида фашис[illegible] ябуулга үүдхэхэ зорилго[illegible] нацистнуудай хэhэн гэм[illegible]эрэгтэ—Германиин рейхстаг [illegible]лгада хабаадалсааш гэжэ [illegible]стнууд эндэ тэрэниие хуур[illegible] гэмнээ hэн.

[illegible] Димитров мэдээжэ, [illegible] зоригтой революционер [illegible] ябаа. Тэрэ үедэ шухала [illegible]й байhан ямаршье үндэhэ [illegible]тагүй гэмнэлгэнүүдhээ бэеэ хамгаалхаhаа гадна, сүүд дээрэ үгэ хэлэхэдээ, фашизмда шанга харюу сохилто хэhэн байгаа. Капиталис байдалай ёhо гуримуудта марксизм-ленинизмын үзэл сурталые зүрюугээр табижа, арсашагүй, бата найдамтай баримтануудаар гэмнэлгын харата хэрэгүүдые буруу hүргэхэдэнь, фашис хархис номнол тунхарижа, сухариха баатай болоо hэн. Сүүд дээрэ тэрэнэй хэлэhэн үгэ тухай мэдээсэлые зүрхэ сэдьхэлээ хүдэлгэн уншадаг hэмди. Үсөөхэн хүнэй хэлэhэн үгэнүүдые иимэ сэдьхэлээ ханангяар уншаhан байхаб. Энэ хадаа Гитлерэй худал хуурмаг, харата ябуулгануудта, мэхэ гоходо коммунистын үгэhэн шанга харюу сохилто байhан юм.

Тиимэhээ Димитровэй Москва ерэхэдэнь, тэрэниие баяр жаб-халантайгаар, хани халуунаар угтаhан байха. Лейпцигтэ болоhон сүүд дээрэ бэеэ шангаар барижа, фашизм улад зондо юу асардаг бэ, гитлернүүд, герингнүүд ямар юумэ хэхэ хаба шадалтайб гэжэ үшөө дахин бодомжолжо үзэхыень дэлхэйн арад түмэниие баадхаhан геройе харахада, урма баяртай байгаа бэлэй.

— Дэлхэйн хоёрдохи дайнай жэлнүүдтэ, рейхстаг шатаагшадай түби дэлхэйе булимтаран абахые хүсэн, шунахайран галзууржа байха үедэ, Георгий Димитровтэй уулзаа hэн гүт?

— Коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай хоорондохи харилсаануудые дэлхэйн хоёрдохи дайн таhалаа hааб даа. Харилсаа холбоогоо hайжаруулха, Коминтерндэ ямар байдалтай байhан тухай партида мэдээсэхэ шухала байгаа. Фашизмтай тэмсэл хэхэдэнь тэдээндэ туhалха, урмашуулан зоригжуулха хэрэгтэй hэн. Георгий Димитров эмхидхэхы ехэ бэлиг шадабаритай хүн бэлэй. Тэрэ шэрүүн үе сагта бүхы оронуудай коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинууд эдэбхитэйгээр хүдэлдэг, Георгий Димитров тэдэнэй ажал ябуулгада туhалдаг, ехэ нүлөөлдэг байгаа. Европын гүрэнүүдтэ эсэргүүсэлтын хүдэлөөе, партизанай тэмсэлые эмхидхэхэ хэрэгтэ тэрэнэй үүргэ сэгнэшэгүй.

Тиихэ үедэ бидэ бултадаа сүлөө тухагүй ябаа hаабзабди даа. Ушар иимэhээ хомор уулзадаг hэмди. Георгий Димитровэй Коммунис партиин Центральна Комитедтэ ерэхэдэнь уулзажа хөөрэлдэхэбди. Теэд эдэ уулзалгануудна шухала хэрэг тухай хөөрэлдөөндэ дары түргэн үнгэрхэ. Фашизмые hамна бута сохихо хэрэгтэ Димитров бүхы хүсэ шадалаа, ухаан бодолоо элсүүлэн үгэдэг hэн гэжэ үшөө дахин тэмдэглэхые хүсэнэб.

— Эдэ жэлнүүдтэ, илангаяа фашизмын бута сохигдоhоной hүүлээр Георгий Димитров социализмын хүгжэлтэ тухай, тэрэнэй хуби заяан тухай ехэтэ бодомжолhон, олон тоото зохёолнуудые бэшэhэн байгаа. Эдэ бүгэдэндэнь ямар сэгнэлтэ үгэхэбтэ?

— Минии hанахада, уласхоорондын коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөндэ үни удаан саг соо ажал ябуулхадаа, Геройн Димитров марксистско-ленинскэ теоридо, практикада ехэ хубитаяа оруулаа. Нэгэдэмэл фронт тухай тэрэнэй хэлэhэн үгэнүүд, Коминтерын шиидхэбэринүүдые зохёолго, энэ талаар хэлэhэн олон тоото үгэнүүдынь, хэhэн элидхэлнүүдынь, илангаяа арадай демократи тухай асуудалые тайлбарилга гэхэ мэтэ зохёолнуудынь ехэ удха шанартай.

Гитлеровскэ Германиие Улаан Армиин hамна бута сохиhоной ашаар Европын зарим оронуудта арадай-демократическа байгуулалта зохёогдонхой.

Социализмда орохо замдаа арадууд тэмсэлэй элдэб арга бэдэрэн олодог гэжэ Ленин нэгэнтэ бэшэ тэмдэглэдэг байгаа. Тиин түүхын шэнэ практика мүндэлбэ. Энэмнай юун гээшэб гэжэ элирүүлэн, тэрээндэ марксистско-ленинскэ ойлгомжо үгэхэ хэрэгтэй hэн. Эндэ Димитров ехэ хубитаяа оруулжа, арадай демократи хадаа пролетарска гүрэн түрын шэнэ түхэл шэнжэ болоно гэжэ тэмдэглэhэн юм. Тобшолол баримтануудни гансал Болгаридa бэшэ, харин бусад оронуудта хабаатай гэжэ зүбшэн хэлсэхын тула Москва ерэhыень элихэнээр hанагшаб. Нүхэдтэеэ хөөрэлдэжэ, өөрынтөө hанал бодолые заатагүй шалгахые хүсэдэг хүн hэн Бидэ сугларбабди. Юрэдөөл, Политбюрогой гэшүүдэй тусхайта бэшэ зүблөөн болоо гээшэ hэн хаш. Тэрээндэ бишье хабаадалсаа hэм. Тиихэдэ Георгий Димитров hанал бодолоо улам гүнзэгырүүлэн хүгжөөhэн юм. Болгариин дүй дүршэлдэ үндэhэлэн, арадай демократида хүдэлмэришэн ангиин бэелүүлхэ үүргэ тухай hонирхолтой hанамжануудаа хэлээ бэлэй.

1944 ондо Болгарида болоhон Сентябриин восстаниин hүүлээр капиталистнууд анги байhан тула общественые, арадай ажахые, засаг түрые хүтэлбэрилгэhөө зайсуулагдаа hэн гэжэ Димитров хэлэбэ. Үндэhэн хубилалтанууд, кооперативуудые ба хүдөө ажахын гүрэнэй предприятинуудые байгуулга хүн зоной ажалай шүүhэ шэмэ hорожо абажа байhан таряашадай томо ехэ ажахынуудые усадхаhан байгаа.

Дарлан мүлжэжэ байhан капиталис ангида алба хэдэг интеллигенци энээнhээ сүлөөржэ, Болгарида арадай республика байгуулха хэрэгтэ ажалшан арадтай хүсэ шадалаа, оролдолго хэшээлээ нэгэдүүлэн элсүүлжэ эхилhэн юм.

Хоёр гол анги: нинтэ хараа түсэбтэй хүдэлмэришэн анги, ажалша таряашадай анги Болгариин обществодо бии гэжэ Георгий Димитров баримталан баталhан түүхэтэй. Ажалша таряашантай бата нэгэдэлтэй хүдэлмэришэн анги гүрэн түрые, нинтэ-политическэ, экономическа ба соёлой ажабайдалые хүтэлбэрилнэ.

Хожомынь, 1948 оной мартда, Георгий Димитров Болгариин Бүгэдэ нинтын хүдэлмэришэнэй профессиональна Союзай II съезд дээрэ үгэ хэлэхэдээ, энэ тобшолол баримтануудаа дэлгэрэнгыгээр элирхэйлээ hэн.

— Анастас Иванович, hүүлшымни асуудал үлэбэ. Георгий Димитровэй зан абариин ямар шэнжэнүүд Танда онсо хадуугдааб. Мүнөө үеын залуушуул болгар арадай алдарта хүбүүнэй образhоо юу абажа шадахаб?

— Георгий Димитровэй бүхы ажаябадал — фашизмда, капитализмда эсэргүү, коммунизмын сурталай илан мандахын түлөө тэмсэл мүн. Эсэшэ сусашагүй тэмсэлшэ, дүлэтэ коммунист Георгий Димитров ямаршье сагта — дайнай жэлнүүдтэ, амгалан тайбан сагта — арадайнгаа ёhотойл патриот, нугаршагүй интернационалист, зориг түгэлдэр тэмсэлшэ, хүдэлмэришэн ангиин үнэн сэхэ хүбүүн зандаа үлэдэг байгаа. Эрэлхэг зоригто марксист-ленинец Георгий Димитровэй образ дэлхэйн арад түмэнэй зүрхэ сэдьхэлдэ үлэнхэй. Георгий Димитров урин зулгы хүн hэн. Урин дулаан миhэрэлгэнь мүнөөшье болотор мартагдангүй, урдаа хаража байhандал hанагдадаг.

Мүнөөдэр, болгар арадай алдарта хүбүүн Георгий Димитровэй түрэhөөр 90 жэлэй ойн урдахана, тэрээн шэнги эрэлхэг зоригтой, социалис гол ёhонуудта үнэн сэхэ ябахыень, ёhотойл коммунист болохын тула тэрээнhээ жэшээ абахыень хүбүүд, басагадта хүсэнэб.

(АПН).

ШЭНЭ НЭРЭ — ТАНИЛСЫТ!

Яруунын аймагай Иисэнгын 8 жэлэй һургуулида хүдэлхэеэ ошоходом, нэгэдэхи классата гуша гаран долоо наһатан ороо һэн. Нэгэдэхи класста һурахаяа ерээшэд тусхай бэлэдхэл гараһан бэшэ һааб даа, тиимэһээ һургуулиин гурим, һурагшадай сахиха журам гэхэ мэтые хаанаһаа мэдэхэ бэлэй. Һургуулиин эхилһээр долоон хоног үнгэрөөгүй байгаа. Нэгэтэ һургуулиин бага байшангһаа гараад, ехэ байшан тээшэ гэшхэлжэ ябахадам, забһарлалай үедэ газаагуур гүйлдэн наадажа ябаһан багашуулай дундаһаа бишыхан нэгэ басагахан «һа-аб!» гэжэ хэлээд, намда аһашоо бэлэй. Тархинень эльбээд:

— Хэн гээшэбши? — гэжэ асуубаб.

— Долгор.

— Хэнэй басагамши?

— Цыбенов Догсоной...

Һуралсалай жэлнүүд удаа дараалан үнгэржэл байгаа. Үнөөхи Долгорнай гурбадахи класста оронхой, бүри томоозогойхон юумэ ябаха. Нэгэдэхиһээнь эхилжэ ото зааһан БурАССР-эй һургуулиин габьяата багша Ч. Р. Ямпилова намда ингэжэ хандаа һэн:

— Зүб юм гү, али буруу гү? Дабталгынгаа хэшээлдэ үхибүүдтэ шүлэг бэшүүлээд туршааб. Элдэбын юумэ бии даа. Сүлөөтэй һаа тэдэнииемхаража үгэхэ һэн хат даа. Тэдээн соогоо Цыбенова Долгоройхи шүлэгэй һэмһэтэй гэжэ һананаб, — гээ агша һэн...

Тэрэ гэһээр саг жэл ошоо. Һая мэдэн гэһээмни, үнөөхи «һа-аб!» гээд хормойдом аһалдажа ябаһан басагамни арбадахиие дүүргэжэрхиһэн, өөрымни дүүргэһэн институдай буряад хэлэ, бэшэгэй таһагай студент болошоһон ябаал. Һаяхан шүлэгүүдээ асаржа харуулаа. Тэдээн сооһоонь шэлэжэ, тус хуудаһандаа толилхо гэжэ бодогдоо һэн.

«Саарһан дээрэ нэрэтэй» болоодүй залуу бэшэгшэдые Поэзиин орондо мордохуулхынгаа урда үреэдэг заншал бии. Ялхитай яаматайшье, хадатай хабшалтайшье, уужам талатайшье газараар годирһон харгы замдаа һайн ябаарай гэжэ тон баяртайгаар үреэнэб.

Ц. ДОНДОГОЙ.

ТОДОЖО АБААРАЙТ

Буурал һайхан Буряадтаа
Буурашагүй алдар домогтой,
Нуурнуудаар миралзан
нэмжыһэн
Нангин һайхан Яруунам.
Эхин сэдьхэлэйнгээ мүрнүүдһээ
Үлгы тоонтоёо магтахаб,
Урган үдэһэн нютагтаа
Уран шүлэгөө барихаб.

Олон басагадайш нэгэн
Оньһон поэзи туршаһууб,
Омог зүрхэнэйнгөө сохидол
Олондо дуулгажа үзэһүүб.
Дүрөөһөө халин, Пегаһаа
Далижангүйгөөр унаа һаам,
Дуулимхан Яруунымталанууд
Дүмүүхэн тодожо абаарайт!

ЮУНЭЙ ТҮЛӨӨ ТҮРӨӨБИБ?

Ами наһые юунэй түлөө
Аба эжым бэлэглээб?
Алтан дэлхэй дээр юунэй түлөө
Уяхан улаан зүрхэтэй
Хүн болижо ерээбиб?
Аглаг талын ургыдал
богонихон гү,
Али арадай дуундал уташье
Байжа болохош, наһамни.
Хүрьһэтэ энэ дэлхэй дээр

Хүн нэрээ мартангүй,
Алаг зүрхээ жэбэрүүлэнгүй,
Арадтаяа баяр, гашуудалыень
Адлихан хубаалдажа ябахаб.
Албандань — алба, дуундань —
дуу,
Алдар солодонь соло нэмэн,
Шадалай хүрэхысэ
Шамайгаа магтахаб, арадни!

***

«Дурлааб, түймэр зосоом»
гээд,
Дууланашье, гүйнэшье
нүхэрни.

Шаташана аа гү гэжэ айгаад,
Шанагаар дүүрэн уһа
асараа б...

***

Бишни тородто байһаар,
Буряад хэлээ мартантааб гэнэ
Баарһан, хайратайш намда.

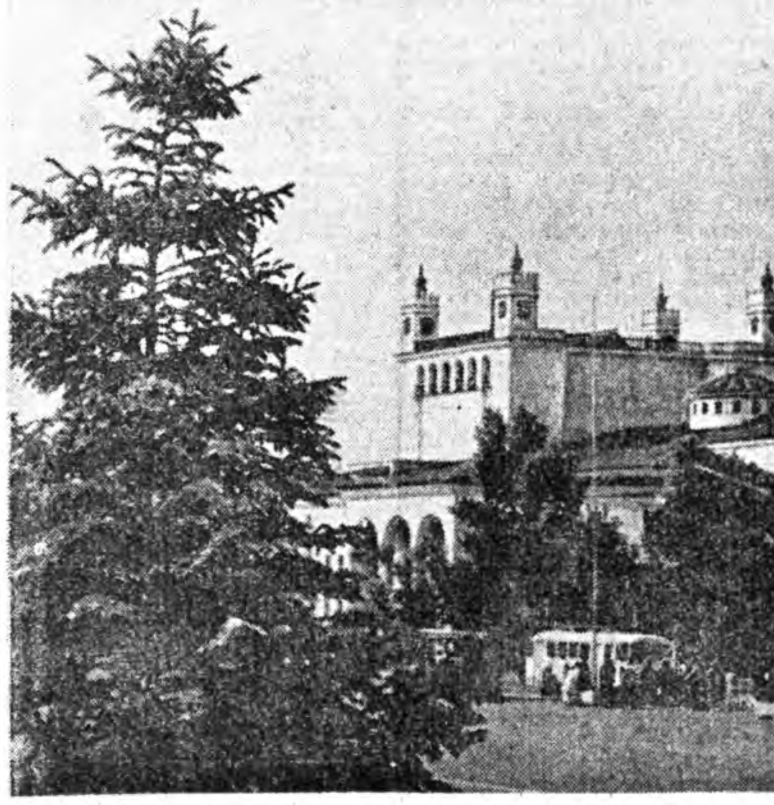
Ородшье хэлэндэ тулюурханши,
Одоо яаха хүмши даа?

***

Үгэнүүд ойндом ерээд,
Үлхэлдэн гарана саарһан дээр.

Ухаан бодолойм мүрнүүд
Улад зондом хэрэгтэй гү?

Долгор ЦЫБЕНОВА,
БГПИ-гэй 1-дэхи курсын студент.

Улаан-Үдын Соведүүдэй талмай дээрэһээ...

С. БАЛДУЕВАЙ фотоэтюд.

ХҮРШЭНЭРТӨӨ — АЙЛШААР

Түнхэнэй, Ахын аймагуудай соёлшод, уран һайханай бүлгэмэйхид Эрхүүгэй область ошожо, хүдөө нютагуудаарнь ябажа, хүн зондо наада харуулдаг, концертнүүдые табидаг, һонирхолтой уулзалгануудые үнгэргэдэг болоһоор үнинэй юм. Мүн Эрхүүгэйшье областиин соёлшод Түнхэн, Аха нютагуудта айлшалан ерэдэг.

Һаяхан Түнхэнэй аймагай уран һайханай бүлгэмдэ хабаадагшад, хамтадаа 30 гаран хүн Эрхүүгэй областиин Усть-Ордын Буряад национальна округой Эхирид-Булгадай болон Боохоной аймагуудаар айлшалба.

Энэ уулзалганууд халаа СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн баярта зорюулагдана. Хүршэ хүбөөнэрэй бэе бэедээ ябалсажа, түйлаһан амжалтануудаа дурдалсажа, дүй дүршэлөө андалдалсажа байхада тон һайн.

Түнхэнэй аймагай уран һайханай бүлгэмэйхид ехэ һайн бэлэдхэлтэй байгаа. Жэшээлхэдэ, Улаан-Үдэ хотын багшанарай дээдэ һургуулиин студентнэрэй «Байгалай долгинууд» гэһэн ансамблиин балетмейстер Сергей Доржиевай хүтэлбэри доро «Буряадай залуушуул», «Шамхандаа» гэһэн дуу, хатарай сюитэнүүдые богонихон болзор соо һайнаар бэлдэжэ шадаа. Тиихэдэ Хэрэнэй интернат һургуулиин багша Ирина Потеева Дурна зүгэй, эвенк арадай хатарнуудые эрхимээр бэлэдхүүлээ.

Аймагай хүгжэмэй һургуулиин багшанар Геннадий Доржиев, Владимир Пивоваров, Николай Самойленко гэгшэд хоорто хабаадагшадай, дуушадай номернуудые түгэс һайнаар бэлдүүлээ.

Эхирэд-Булгадай аймагай түб, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудаар, мүн Боохоной аймагай Оһын, Бэлшэрэй совхозуудаар Түнхэнэй уран һайханай бүлгэмэйхид айлшалаа.

Композиторнууд Ю. Ирдынеевэй, Б. Цырендашиевай, С. Улахановай «СССР- ороноо магтан дуулая», «Сэлэнгэ», «Тэрэ зандаа» гэһэн дуунуудые хоорой ханхинаса дуулахадань, харагшад нэрьемэ альга ташалгаар угтаа. Тиихэдэ Түнхэнэй поэт Ш. Байминовай шүлэгүүд үндэрөөр сэгнэгдээ, хүгжэмшэн С-Д. Шаглаевай буряад, монгол аялгануудые хуур, лимбэ дээрэ наадахадань, харагшад ехэл баясаа.

Түнхэнэй аймагай уран һайханай бүлгэмэйхид ингэжэ Эрхүүгэй областиин аймагуудаар, ажахынуудаар табан хоногой туршада айлшалжа, хүн зонтойнь уулзаһан, ажалайнь амжалтануудаар баясаһан байна. Түнхэнэй артистнуудай программань яһала баян. Ород, буряад хүгжэм, дуунууд, хатарнуудһаа гадна, СССР ороноймнай аха дүү арадуудай зохёолнууд программада оролсоһон байна. Казах композитор Л. Хамидидовай «Шэнэ жэл», армян арадай «Инаг дурамни үнгэрөө» гэһэн дуунуудые Махмуд Киреев Сергей Папикян хоёрой гүйсэдхэхэдэ, альга ташалган аадар бороодол шааяа.

Ингэжэ бэе бэедээ айлшалалсажа байхада, тон һайн. Байгша оной июль һара соо Усть-Ордын Буряадай национальна округой Алайрай, Нүхэдэй, Боохоной болон Эхирэд-Булгадай аймагуудай уран һайханай бүлгэмэйхид Түнхэн айлшалжа ерэхэ юм. Мүнөө Түнхэнэй аймагай артистнар Аха нютагаар ябаха гэжэ байна.

В. БИЛЬТАГУРОВ.

Түнхэн.

Дүлэтэ жэлнүүдэй баатарнууд

МАРТАГДАШАГҮЙ ТЭРЭ ҮДЭР...

ШЭХЭ ДҮЛИИРМЭ шангаар юуншьеб тэһэршэбэ. Тагнуулшадай эгээл урда ябаһан Дарбашкеев Козлов хоёр гансата унашаба. Даша Цыренжаповай нюдэн гэнтэ харахаяа болёод, тэсэхын аргагүй үбшэн толгой өөдэнь зуралзаба.

Зүүн нюдэеэ бариад үзэхэдэнь, бүлеэн аад, үдхэн юуншьеб гартань оробо. Бүлиитэшэһэн шуһан хэбэртэй. Юуншье харагданагүй. Шэб харанхы.

— Нүхэр сержант, юун болооб? — гээд, сэрэгшэ Шемякин хажуудань ерэбэ хэбэртэй. Уруугаа хаража хэбтэһэн Цыренжаповые дээшэнь үргэхэ зуураа, ингэжэ асууна:

— Шархатаа гүт?

— Тиигээ ха́б. Юушье харанагүйб.

Энэ үедэ фашистнууд айхабтараар буудажа эхилбэ. Пулемёдой таршаганаха, һомонуудай эшхэрхэ, миномёдуудай буудаха — эдэ бүгэдэ хамтаржа, газар тэнгэри хоёрой ниилэжэ байһандал болоно. Тагнуулда ошожо ябаһан манай сэрэгшэдые дайсад обёоржорхёо ха юм.

— Хоёр нүхэдынь Цыренжаповые һугадаад, өөһэдынхид тээшээ харайлдашаба. Шуһа гоожожо ябаһан Даша торожо унахаяа һанана. Тиигэжэ хоёр модо тухай гүйлдэбэ. Арайшье гэжэ өөһэдынгөө траншейдэ хүрэбэд.

Медсанбадта гүйжэ ошоһон нүхэдынь эбдүүсэн асууба ха:

— Нюдэнэй эмшэн хаана гээшэб?

— Түрүүшын линидэ ошонхой. Артиллеристнүүд нюдэеэ шархатанхай.

— Үйлөө харлаһан юумэ гээшэб! Сержантда операци дары түргэн хээгүйдэ болёо! Миниин түгдэрхэй нюдэ руунь орошоо, — гэжэ Пётр Шемякин гэмшэнэ.

Һанаагаа зобоһон медсестра басаган хаанаһаашьеб нэгэ хирургые олоод асарба.

Даша Цыренжаповай нюдэнэй уялаае хирург тайлажа хараад, тархияа һэжэрбэ. Һүүлдэнь угаагаад, зосооһоо хүндөөр һанаа алдаба.

Зүүн, барууншье нюдыень эдэгээхын, харадаг болгохын аргагүй хэбэртэй. Баруун нюдэниинь урдашоо.

— Козлов гэжэ нүхэрнай ойлгомторгүйгөөр минэ дайражархёо. Тэрэнь тэһэржэ, Козлов Дарбашкеев хоёрыемнай гансата һалгаагаа. Сержантмнай ингэжэ хүндөөр шархаташоо ха юм, — гэжэ Шемякин хөөрэнэ.

— Би юушье хэжэ шадахагүй байнаб, — гээд хирург шомшорно...

...Үдэшэлэн Цыренжаповые госпитальдо оруулба. Нюдэндэнь операци хэхэ гэжэ эмшэд һэдээ. Теэд ямаршье үрэ гараагүй. Сэрэгшын хоёр нюдэн юушье харанагүй. Шэб харанхы. Наранай гараха, орохыешье хэзээдэшье харахаяа болёо гээшэ гү? Ингээд лэ бүхы наһандаа иимэ ябахань гү?

Һара тухай госпитальдо хэбтэхэдээ, Даша хүбүүн хүхюун бэшэ бодолнуудые толгой соогоо мухарюулна.

Хажуудань хэбтэһэн танкист хүбүүн үдэр һүнигүй гэншэн ёолоно. Үхэхэ амидырха хоёрой хоорондо байна хэбэртэй.

Хэдэн хоногой үнгэрһэн хойно танкист хүбүүн мэдээ орожо, бага сага эдеэндэ оробо. Тиигэһээр байтараа, ушар удхаяа хөөрэжэ, Дашатай ехэ танил болоо һэн.

— Танкыемнай дайсанай снаряд сэхэ тудаа. Машинамнайшье зуруулай хайрсаг мэтээр дүрэжэ эхилээ. Табуулан гүйлдэжэ гараабди. Хараһаар байтарни, гурбан нүхэдни дүрэжэ үхөө һэн. Би баһал ехээр шатааб. Минии бэедэ хургашье дараха амиды арһан үгы хаш. Нюрган дээрээшье, уруугаа хараадшье хэбтэхын аргагүй, — гэжэ танкист хөөрэнэ.

Хэдэн хоног үнгэрбэ. Нэгэ палата соо хэбтэһэн шархатагшад хоорондоо һайнаар танилсаа һэн. Хэнэй хаанаһаа ерэһые, хаана түрэһые, ямар һургуулида һураһые, хайшан гэжэ ябаһые — эдэ табанай хүн бүхэн һайн мэдэдэг болоо.

Ажабайдалда элдэб ушарнууд болодог даа. Хайшан гэхэбши? Танкист хүбүүн аалихан хөөрэнэ:

— Би һамгандаа бэшэг бэшээд байнаб. Сэхыень бэшээб. Ерээд хараг! Хэрэгтэй һаам, абаашана аабза. Мэдэнэб даа. Багаһаа хойшо нүхэсэһэн нэгэ эрэ хүниинь нютагтамнай бии юм. Мүнөө тэрээнтэйгээ хакилна гэжэ дүү басагамни бэшээ һэн. Эрэмдэг бэетэй болоһон намайгаар юу хэхэб даа. Тэрэ хүбүүн намда орходоо залуу ха юм, харин би инвалид болонхойб.

— Хани нүхэрөө гэнтэ юундэ ингэжэ айлгаабта? Ерээд өөрөө харана ааб даа. Би танай нюурые мүнөө харана бэшэб. Хэлэхын аргагүй. Хани нүхэршни, һамганшни ерэхэдээл өөрөө мэдэнэ бэзэ. Эгээл эндэ тэрэнэй ямар хүн байһаниинь одоол мэдэгдэхэ, — гэжэ Даша Цыренжапов дарууханаар хэлээд, өөрынгөө хани нүхэр Цырена тухай бодожо хэбтээ һэн.

Үнэхөөрөөшье, Даша Цыренжаповай хани нүхэр Цырена залуу даа. Тиибэшье гурбан үхибүүниинь яахын аргагүй хайратай.

***

ХАБАРАЙ дулаахан үдэшэ. Сэсэрлиг соогуур Даша алхална. Богонихон модоор зүргэ харгыгаа тэмтэрэн үзэнэ. Тороодшье абана. Хайшан гэхэбши? Энээнэй урда тээ иимэ юумэ үзөөгүй хүн гээшэ ехэ уйдхартай ябана ха юм. Һандали дээрэ һууба.

Хоёр эхэнэр хажуудань ерээд һууба хэбэртэй. Дуугаарнь тухайлхада, залуунууд хаш. Үрдилдэжэ байгаад шашалдана.

— Мүнөөдэр нэгэ үндэр басаган юм гү, али эхэнэр юм гү, намда ерээ. Поляковто оруулыт гээ. Түрэлынь гээшэб гэнэ.

— Саашаа юун болооб?

— Поляковые мэдэнэш. Абаха танаггүй. Бүхы нюурынь шаташанхай.

Даша һэрмэгэд гэжэ шагнаархаба.

Хоёр һамгад шашалдаһан зандаа.

— Тэрэшни һамганиинь байгаал. Тиимэ болошоо гэжэ мэдэхэлээрэе, үбгэнтэеэ уулзаншьегүй ябашоо. Ямар жэгтэй хүнүүд байдаг юм?!

Энэ хөөрэлдөө шагнаһан Даша Цыренжапов зосоогоо шулуу хэжэрхиһэн мэтэ, уруу дуруу болошонхой, госпиталиин гол коридор... руу оробо. Зэргэлээд хэбтэ... танкист Поляков нүхэрынь юуш... хэлэнгүй, дуугүй хэбтэнэ. һам... ганайнгаа ерээд, уулзангүй буса... һан тухай дуулаа хаш.

Хэдэн үдэр үнгэрбэ. Боро... ороодшье һалаха юм бэшэ. Эгээ... энэ һүбһаг үедэ аяар холын Бу... ряад оронойХэжэнгын аймаг... Ород нютагһаа Даша Цыренжапо... вай хани нүхэр, хори гаража яб... һан Цырена ерээ һэн.

Госпиталиин няни эхэнэр залу... буряад басагые харамсаараа ... жэ асууба:

— Та хэндэ ерээбта?

— Даша Цыренжаповта...

— Танай хэншье байһые би м... дэнэгүйб. Даша Цыренжапов гэ... гүй байна. Зүгөөр һохор бол... шонхой.

— Һохор?! — гэжэ Цырена асу... гаад, хүхэ сагаан болоод һууш... Гэнтэ тэрэниие хараһан эм... эхэнэрнүүд ухаа алдаад гүйлд... бэ. Мэдээгээ табижа унаһан бур... эхэнэртэ уһа турьяба.

...Хабарай дулаахан үглөөгү... Даша орон дээрэ хэбтэнэ. Зосо... уйтай. Тиигэжэ байтар, хэнэйш... урихан гарнууд уһыень эльбэ...

— Хэн бэ энэ? — гэжэ Да... тэмтэрэн үндыбэ.

— Биб, Дашамни, — гэһэн та... хоолой дуулдаад, халуухан г... нууд хүзүүгэнь орёошобо.

Дашын хасар дээгүүр нёлбо... урдаба.

— Цырена, мэдэнэ гүш? ... шни...

— Мэдэнэб, мэдэнэб.

— Цырена, Цырена, ... хэлыш. Би шамда иимэ болоод ... рэгтэй гүб?

— Юу хэлэнэ гээшэбши... гээд, Цырена үбгэнэйнгөө хү... шангаар тэбэреэд уйлашоо һэн...

Палата соо олон хүн ... ларшоод, байлдаанай талмай д... шархатаһан, һохор болоһон нү... төө аяар холын Байгал дал... саанаһаа ерэһэн буряад эхэн... энэрхы уужам сэдьхэлые, ехэ ... рые гайхан хаража байгаа ...

Үнэхөөрөөшье, Даша Цыренжа... баатарлигаар тулалдаа. Эрэл... зоригтой байһанайнгаа түлөө ... шалхы Улаан Тугай орде... шагнагданхай.

***

МҮНӨӨ ДАША Цыренжа... Хэжэнгын аймагай Ород тосхо... ажаһууна. Эндэхи Соёлой бай... гые даагшаар, «50 лет Октяб... совхозой отделениин парти... эмхиин секретаряар хүдэлнэ. ... додоо эдэбхитэй. Эрэлхэг зүр... тэй энэ хүн өөрынгөө дуратай ... рэг олонхой.

Тэрэ 1943 оной госпитальдо... лоһон уулзалгын үдэрые марта... гүй.

Н. МАЛАХОВ.

ЮРӨӨЛНҮҮД

Эд зөөридэ абтангүй,
Эрдэмээр бэеэ шэмээрэй.
Алта мүнгэндэ абтангүй,
Ажалда бэеэ һургаарай.
Адуу малаа үдхэжэ,
Ажалай герой болоорой.
Арадай засагта магтуулжа,
Алтан орденоор шагнуулаарай.
Үндэр сагаан үргөөндөө
Үбгэн боложо жаргаарайт.
Үргэн баян орондоо
Үнэр баян жаргаарайт.

Баян колхозой бэри болоорой,
Баатар герой хүбүүтэй
болоорой.

Түлиһэн галтнай
Түмэн жэлдэ зула болог,
Түрэһэн гараһантнай
Энхэ мүнхэ жаргаг.

(1908 ондо түрэһэн **Цыден УНТАНОВҺАА** Захаминай аймагай Санагын дунда һургуулиин литературна нэгэдэлэй гэшүүд бэшэжэ абаба).

ПРАВДА · БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Ту... рүү хүдэлмэришэн» — түрү... бэшэг. «Машинаар һү һааха... мастернууд» — репортаж. Ту... рэл орон доторнай. Буряад... АССР-эй Верховно Совед... Президиумэй Указууд.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Ба... оньһожоруулгын ехэ арга б... ломжонууд» — В. Никола... вай корреспонденци. «Бүд ... хэлгын промышленности... хүгжэлтын харгы зам» — хө... рэлдөөн. Редакцида ерэһэ... бэшэгүүдһээ.

Гурбадахи хуудаһанда: «Ра... сизм Америкын нэрэ гутаан... Э. Баскаковай статья. Хил... саанахи һонин.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: «Су... ботний огонек». Нютаг нют... гай һонин.

ЭНХИР КРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА
УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА:

11.30 — «Петя и Волк» гэһэ... үхибүүдтэ зорюулагдаһан б... лет үльгэр. 12.00 — Оренбу... гын гүрэнэй арадай хоорой ко... церт.

«ОРБИТА» ХАРУУЛНА:

13.00 — Дамжуулгын про... грамма. 13.05 — Орон доторо... һонин. 13.10 — Үхибүүдтэ з... рюулагдаһан уран һайханай т... левизионно фильм. 13.40 — «Хүгжэмтэ киоск» гэһэн да... жуулга. 14.10 — Яхадай теле... студиин программа. 14.55 — «Арадай ажахые хүтэлбэрил... дэ зорюулагдаһан дамжуул... 15.25 — «Зов пустыни» гэһэ... уран һайханай фильм. 16.30 — «Эфир соо «Залуушуул» гэһэ... дамжуулга. 19.00 — «Время... гэһэн һүүлэй һонинойпро... грамма. 19.30 — «Баргузи... ский заповедник» гэһэн доку... ментальна фильм.

УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА:

20.00 — «Ая-ганга» гэһэн ли... тературно-хүгжэмтэ дамжуул... га. 21.00 — «Проходная пешк... гэһэн уран һайханай телеви... зионно фильм.

«ОРБИТА» ХАРУУЛНА:

21.30 — Тольятти хотын «Жи... гули» гэжэ хатар, дуунай ан... самблиин концерт. 22.05 — Те... лезүжэг. 24.00 — «Время» гэһэ... һүүлэй һонинойпрограмма... 00.30 — Москвагай оперетт... театрай артистнарай концерт.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефонууд

г. УЛАН УДЭ, ул. Лени... 35. Телефоны: редактора — 54-54, приёмная — 54-93, за... редактора — 68-08, зам. реда... тора — 62-62, ответ. секретар... — 50-52, зам. ответ. секретаря — 36-76, отделы: партийн... жизни — 60-91, сельского х... зяйства — 64-36, 63-86, проп... ганды и агитации — 56-23, пр... мышленности и строительств... — 61-35, советского строител... ства и быта — 69-58, культур... и школ — 60-21, писем и ра... селькоров — 67-81, информаци... — 34-05, общественная приём... ная — 56-62, машинное бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

Будамшуу

ОБОО — ХАРАНХЫ САГАЙ МУНХАГ ҮЛЭГДЭЛ

Хүндэтэ уншагшад!

Тээмэндэ Түнхэнэй аймагаар ябаад ерэһэн тухайгаа таанадта хөөрэжэ үгөө һэм. Уншаһан байжа болоот. Хүдөө нютагуудаар алишалжа ябахадаа, элдэб янзын баримтануудтай һонирхолтой ушарнуудтай дайралдажа, оролдосотой һайнаар ажаллажа байһан түрүү хүнүүдтэй уулзажа, үнэн зүрхэнһөө баярлахаһаа гадна, заримдаа элдэб бүриин муу муухай зүйлнүүдтэй ушаржа, «ногоон могойдо» хоолойгоо орёолгоһон архиншадтай, «эреэн мори» эмээллэжэ унаһан хааргашантай, гүрэнэй зөөри үбэршэлэгшэд болон үригшэдтэй уулзалдаа, уураа хүрэжэ, һанаагаа зобохо, хүрса гууршанай үзүүрээр хадхаха баатай болодоодог.

Һаяхан Сэлэнгын аймагай колхоз, совхозуудаар ябахадамни, колхозшнгууд, хүдэлмэришэд, бүхы ажалшад политическэ болон ажалай түйлай ехэ дэбжэлтэтэйгээр, «унаһан малгайгаа газарһаа абаха сүлөөгүйгөөр хүдэлжэ байна. Зунай бэлшээриин үедэ хаа хаанагүй хагла ногооной бурьялан ургажа байһан сагта адууһа малаа таргалуулжа, мяха, һү элбэгжүүлхын түлөө, гүрэндэ һү, мяха, ноохо худалдаха түсэбөө ажахы бүхэнэй дүүргэхын түлөө социалис мүрысөөн һаалишад, хонишод болон бүхы малшадай дунда үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Энээндэнь баярлангүй, энээгээр омогорхонгүй ябахын аргагүй.

«Эрдэм» колхозой Дэбээнэй МТФ-дэ ошохо гэжэ ябатарнай, харгыһаа холо бэшэ, хүхэ ногоон соо үнеэд бэлшэжэ ябаба. Зариманиинь бэлшэжэ садаад, хибэдэһээ хибэжэ хэбтэнэ. Тиигэжэ байтар, амһартануудые тээһэн ашаанай машина ерээд, һаалишад хүнэгүүдээ бариад, бэлшээри дээрэнь үнеэдээ һаажа захалба. Үнеэдынь тарган. Дэлэнгүүдынь булхагар томонууд. Һүниинь хүхөөрөө сорголхоёо байһан шэнгеэр харагдана. Һаалишадшье баяртай. СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэйнь ойн баярай түүхэтэ һайндэрэй хүндэлэлдэ һаалишад ехэ уялга абаад, Эхэ орондоо ажалай бэлэг барихаяа бэлэдхэжэ байна ха юм.

Иимэ ехэ баяр баясхаланта оршон байдалда муу муухай юумэнэй, харанхы мунхаг сагай барга бүдүүлиг үлэгдэлтэн ушархада, уйдахаар, голхорхоор, гомдохоор байба.

Колхозой һаалишадтай ехэ баяртайгаар хөөрэлдэжэ байтарни, шэхэндэ хажар абяан гэнтэ наяршаба. Гайхахын ехээр гайхалдабабди. Тэнгэри дуугараа юм аабы гэхэдэ, нарагай халуун үдэр байха юм.

Нэгэ һаалишан бахарданганяар ингэжэ дуугарба:

— Үгы, иихэдээ Зөөхэйн үбэрэй обоо (али ондоогоор Арш-Абгайн обоо) тахижа байна бэшэ аал? Харыт, тээ тэрэ хадын оройдо ямар олон хүн сугларшоод байна гээшэб!

Нээрээшье, обёоржо харан гэһээмни, хадын оройдо ехэ олон хүн сугларанхай, анхаралтайгаар шагнаад үзэхэдэмни, дамаари даржаганана, сан хэнгэрэг наярна хэбэртэй.

Һаалишадтай хөөрэлдөөгөө дүүргээд, мэндээ хэлээд, тэрэ хада өөдэ гүйлгэбэб даа. Ошон гэһээмни, 100 гаран хүн (үхибүүдшье бии) урдаа табагаар дүүрэн мяха, тоһо, хилээмэ, саахар, конфетэ табинхай. Хажуудаа хатуу харатай хахад шэлнүүдые һуулганхай, олонхинь халамгайнууд хэбэртэй, ехэл хүхюун дорюун юумэд байба.

Обоогой хажууда, тухайлхада, эгээл хүндэтэй газарта, олбог дээрэ улаан банзалтай, орхимжонуудые хэдэрһэн гурбан амитан һууна. Сугларагшад тэдэниие ламбагайнар гэжэ байжа нэрлэнэ. Нэгэниинь дамаари даржагануулна, нүгөөдэнь сан хангиргана, гурбадахинь хэнгэрэг нүерүүлнэ. Теэд жэгдээр, нэгэн доро, адлиханаар бэе бэеэ дууряажа шаданагүй. Гурбан ондоо тээшээ зүдхэжэ байһан шэнгеэр, алдуутай, алгасалдаатайгаар элдэб абьянуудые гаргана.

Улаан банзалтай, орхимжо хэдэрһэн, дамаари, сан хэнгэрэг гартаа бариһан тэрэ гурбан хэд гээшэб? Үсөөнөөр, сэхыень хэлэхэдэ, үнэн дээрээ «саарһан дээрэ нэрэгүй, саһан дээрэ мүргүй», зайгуул, «ябаган ламанар». Эгээ дээдэ таладань дамаари даржагануулагша обоошодой дунда Содном ламбагай гэлсүүлдэг, «малгай табиһан газар манайхи» гээд, зайгуултажа ябадаг, далаад наһатай Данзанов Будажап, заримдаа эрьюутээб гэһэн бэеэрээ, элдэбээр аашалаад абадаг мэхэтэй, сахюуса хуража, ламатаһан аяг ааша гаргаад, гэнэн хонгор һүзэгтэнэй арба-табыень һэмээхэнээр үбэршэлдэг «ажалтай».

Содномой доодо таладань һуугаад, сан наяруулагшань Цырендоржи ламбагай гэлсүүлдэг (Тугутов гэжэ обогтой юм ха), гушаад ондо заралганда ошоод, зайгуултажа ябаһанаа хаанаһаашьеб бусажа ерэһэн аад, Ивалгын дасанай лама гээшэб гэжэ худалаар үгэ хүүр тараагаад, ламатаһан боложо һүзэгтэниие мэхэлдэг, тиигэжэ хоолойгоо тэжээдэг амитан. Эгээ доодо таладань хэнгэрэг сохигшо Ажеев ламбагай гэжэ обоошоной дунда нэрэтэй, обоо тахихадал бии болоод, удаань үгы болошодог, «ум маани бадмай хум» гэхэһээ ондоо юушье мэдэхэгүй, тарган мяха, танхын архи харахадаа уланхатаад, тархи толгойнгоо манхайтар архи гудамхихадаа абьяастай шадамар амитан. Арад зоной хэлсэдэгэй ёһоор, одоол «ламын үгыдэ, бомбо галзуурба» гэжэ эдэ гурбан тухай хэлэхэдэ, тон таарамжатай байна.

Халуун хүдэлмэриин үедэ, гэгээн сагаан үдэр дунда 100 гаран хүнүүдые суглуулаад, Сэлэнгын голой эрьеэр суурятатар сан хэнгэрэг наяруулжа байхадань, нютагай засагай зургаанай хүтэлбэрилэгшэд хаана байдаг юм гэжэ асуухаар. Зөөхэйн үбэрэй обоо тахилга жэлһээ жэлдэ улам бүри үргэдэжэ, һүжэржэ байна. Нёдондо баһал эдэ гурбан мэхэшэн зуугаад шахуу хүнүүдые суглуулжа, 5—6 төөлэй табюулһан байбал, харин мүнөө жэлдэ 100 гаран хүнүүдые суглуулаад, 8 төөлэй, хэдэн арбаад хайрсаг хара архи табюулһан байна бшуу.

Эдэ гурбан зайгуул ябаган ламанарай иимэ бүдүүлигээр зоргоороо аашалалдажа, һүзэгтэниие һэнгэргүйгөөр мэхэлжэ байхадань, Үбэр-Зөөхэйн сомсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Иван Будаев, «Эрдэм» колхозой парткомой секретарь Цыбик Дамбиев гэгшэд энээндэ яахадаа хамаагүйгөөр хандана́б, юундэ ямаршье хэмжээ абанагүйб?

Эдэ нүхэдһөө ингэжэ асуухада, обоо тахиһыень бидэ мэдэдэггүйбди, энэшни «люсаар» хэгдэдэг юм гэжэ харюусана. Энээндэнь үнэншэхын аргагүй. Харанхы һүни бэшэ, гэгээн сагаан үдэр дунда үндэр хадын оройдо зуугаад хүниие «ябаган ламанарай» суглуулаад, дамаари, сан, хэнгэрэг наяруулжа, нүерүүлжэ байхада мэдэнгүй байха гээшэ хайшаа юм. Сэхыень хэлэхэдэ, шал худал даа. Үбэр-Зөөхэйн сомсоведэй гүйсэдкомой секретарь Цыбикова Надежда Дамбаевна обоо тахилгада халуунаар хабаадалсаад, ажалдаа гараагүй байна бшуу. Тиихэдэнь гүйсэдкомойнь түрүүлэгшэ «мэдэнгүй» байха юм. Худал даа, шал худал, Иван Хандуевич.

Обоо тахихада элдэб этэгээдүүд, архиншад, ажалгүй зайгуулшад «улайн болоходо» олоороо хаагалдаг хара хирээнүүд шэнги суглараад, хүдэлмэриин халуун хаһын байбашье, хэдэн үдэрэй туршада архидажа, элдэбээр аашалалдадаг, ажалшадта һаад ушаруулдаг байна бшуу.

Тиихэдэ үхибүүдэй оюун бодолдо, арюун сэдьхэлдэ үзэл сурталай талаар ямар ехэ хохидол ушаруулагдана гээшэб! Энээниие хэмжэхын аргагүй. Иимэ муу муухай юумэ «ябаган ламанарай» һүйдхэжэ байхадань, колхозой парткомой секретарь «мэдэнгүй» байха гэжэ яаха юм. Худал даа, шал худал, Цыбик Цыденжапович!

Энээн тухайда КПСС-эй Сэлэнгын райком, аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдком өөһэдынгөө һанамжые хэлэхэ бэзэ гэжэ һанагдана. Юундэб гэхэдэ, гансахан Үбэр-Зөөхэйдэ обоо тахигдана бэшэ хэбэртэй. «Ябаган ламанарай» хара хэрэгтэ хэншье хамаагүйгөөр хандаха ёһогүй.